

KARELIA AMMATTIKORKEAKOULU
Viestinnän koulutusohjelma

Melissa Markki

TUOTTAJA AMMATIN TAKANA

Millainen elokuvatuottajan rooli todellisuudessa on ja miten se koh-
taa mielikuvien kanssa

Opinnäytetyö
Toukokuu 2016

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2016
Viestinnän koulutusohjelma

Länsikatu 15
80110 JOENSUU
+358 50 3116310

Tekijä
Melissa Markki

Nimeke
Tuottaja ammattin takana – Millainen elokuvatuottajan rooli todellisuudessa on ja miten se kohtaa mielikuvien kanssa

Tiivistelmä

Opinnäytetyössä syvennytään elokuvatuottajaan ja hänen työkuvaansa sekä ihmiseen ammattinimikkeen takana. Tuottajan työstä on kirjoitettu paljon ja osataan kertoa, millaisilla piirteillä ja ominaisuuksilla tuottajan tulisi menestyä ja pärjätä työssään. Kuitenkaan tämä ei ole yksiselitteinen tapa tulla hyväksi tuottajaksi, vaan siihen vaaditaan jotakin hieman enemmän. Tuottaja joutuu työssään tekemään vaikeita ratkaisuja ja päätöksiä, luottamaan omaan mielipiteeseensä ja hyväksymään epäonnistumiset. Siitä huolimatta Suomessa on tuottajia, jotka ovat kerta toisensa jälkeen onnistuneet ylittämään odotukset ja tuottamaan elokuvia, joiden emme olisi ehkä uskoneet onnistuneen.

Työn tietopohja perustuu tuottajista tehtyyn kirjallisuuteen, alan kirjallisuuteen ja aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen. Kirjallista materiaalia verrattiin tutkimuksessa suoritetuihin haastatteluihin, jotka tehtiin kotimaisten tuottajien sekä heidän tärkeiden kumppaneiden ohjaajien ja käsikirjoittajien kanssa. Haastatteluilla selvitettiin mitä kaikkea tuottajan työhön todella kuuluu, millaisia haasteita he kohtaavat ja mikä on niin sanottu porkkana tuottajan työssä. Haastattelut osoittivat kuinka eri tavoin tuottajat suhtautuvat työhönsä ja miten yksinkertaisilta vaikuttaviin asioihin oli eri näkemyksiä. Tutkimus esittää tuottajan työn uudenaikaisena ja mielenkiintoisena kokonaisuutena.

Kieli
suomi

Sivuja 50
Liitteet 0
Liitesivumäärä

Asiasanat
Tuottaja, tuotanto, elokuvatuotanto, elokuva, kotimainen elokuva

THESIS
May 2016
Degree Programme in Communication

Länsikatu 15
80110 JOENSUU
+358 50 3116310

Author
Melissa Markki

Title
Behind the Finnish Movie Producers – What the Job Really Is

Abstract

This thesis focuses on the Finnish movie producer's way of thinking, the different aspects of a producer's work, and on the personality behind the title. Much has been written on the work of producers, and the characteristics of a successful producer are known, but this is not enough. A producer needs to make difficult decisions by trusting one's own instinct, and one needs to be able to deal with failures. In spite of such challenges, some Finnish producers seem to have the ability outdo expectations and be successful in each film.

The thesis is based on research literature on producers and film industry. Literature is compared with interviews of eminent professional film producers, directors and script-writers in Finland. The interview themes related to producer's actual work tasks, their abilities for success, and the professional's inner motivation in film industry. The interviews pointed to differing views in regard to film producing. The interviews also explain the film producer's work in a fresh and interesting manner.

Language
Finnish

Pages 50

Keywords
Producer, movie producer, movie, filmmaking, Finnish movie

Sisältö

Tiivistelmä
Abstract
Sanasto

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön tietoperusta	7
3	Tuottaja - tekijä vai taiteilija	8
3.1	Tekijä ja ajattelijä	8
3.2	Taiteilija	11
3.3	”Luova tuottaja”	13
4	Tuotannon vaiheet	15
4.1	Idea	15
4.2	Uuden luomisen paine	17
4.3	Käsikirjoitus	17
4.4	Kuvaukset	19
4.5	Leikkaus	20
4.6	Valmis elokuva ja sen jälkeen	21
5	Riskit ja onnistumisen tunne	22
5.1	Taloudellinen paine	22
5.2	Henkinen paine	24
5.3	Ammatillinen ja taiteellinen paine	26
6	Tuottajan monet roolit	28
6.1	Johtaja	28
6.2	Arvostus itseä ja muita kohtaan	31
6.3	Yleisön edustaja	34
6.4	Ulkopuoliset tahot	35
6.5	Taiteellisen tiimin tuki	37
7	Unelmaduuni	38
7.1	Rakkaudesta lajiin	38
7.2	Elokuvan teon taika	40
7.3	Tulevaisuus	41
8	Oma pohdinta	42
8.1	Tuottajan työn todellisuus	42
8.2	Omat mielikuvat ja niiden muuttuminen työn jälkeen	44
8.3	Kirjallinen materiaali ja työn aikana koostettu materiaali	46
8.4	Työprosessin analysointi	47
	Lähteet	49

Sanasto

Tässä opinnäytetyössä käytetään elokuva-alalle kuuluvaa termistöä. Tämän sanaston avulla voit ymmärtää käsiteltävää asiaa paremmin.

Käsikirjoittaja	Käsikirjoittaja vastaa tarinasta ja usein myös ideasta, josta käsikirjoitus syntyy. Kirjoittaa tarvittaessa useamman version käsikirjoituksesta ja työstää sitä kommunikoiden samalla ohjaajan ja tuottajan kanssa. (Pirilä & Kivi 2010, 112.)
Ohjaaja	Ohjaaja kantaa lopullisen vastuun elokuvan taiteellisteknisistä sisällöstä ja ulkoasusta (Pirilä & Kivi 2010, 121). Työskentelee tuotannon alkuvaiheessa tiiviisti käsikirjoittajan ja tuottajan kanssa, sekä myöhemmin muiden taiteellisen osastojen kanssa (valaisu, lavastus, puvustus, maskeeraus, kamera, ääni jne.) Elokuvista puhutaan usein ”ohjaajan elokuvina” ja saa eniten mainintaa elokuvan johdosta. (Pirilä & Kivi 2010, 79-81.)
Tuottaja	Tuottaja on elokuvatuotannon keskeinen henkilö, joka päättää minkä käsikirjoituksen vie tuotantoon seuraavaksi, josta tulee myöhemmin valmis elokuva. Osallistuu tuotannon kaikkiin keskeisiin vaiheisiin ja niihin liittyvien päätösten tekoon, hoitaa tuotannolle rahoituksen ja vastaa että sekä taloudellisessa että tuotannollisessa suunnitelmassa pysytään. Markkinoi ja myy valmista elokuvaa eteenpäin sen valmistumisen jälkeen, sekä edustaa sitä mahdollisesti ulkomailla. (Pirilä & Kivi 2010, 38. 113.)

1 Johdanto

Opinnäytetyöni aihe keskittyy kotimaiseen elokuvatuottajaan ja hänen työhönsä, ennen kaikkea henkilöön ammatin takana. Yleensä tuottajan rooliin elokuva-tuotannossa liittyy paljon ennakkokäsityksiä ja harhaluuloja, sekä juurtuneita mielikuvia vuosien takaa. Tuottaja mielletään lähinnä rahakirstun päällä istuvaksi kaikkivaltiaaksi, jota ei kuvausten aikana näy missään ja valmiista elokuvasta hän käärii voitot itselleen. Todellisuudessa näin ei kuitenkaan ole, vaan tuottaja vastaa koko elokuvan kehityskaaresta. Prosessi etenee aina käsikirjoitus raakileesta valmiin elokuvan markkinointiin ja levitykseen saakka, sekä hän työskentelee elokuvan parissa vielä useita vuosia ensi-illan jälkeenkin. Hänellä tulisi olla vastaukset moniin kysymyksiin ja kykyä osata ajatella asioita sekä itsensä, että monen muun näkökulmasta. Tuottajille on kirjoitettu monia oppaita sekä tiedetään, mitä piirteitä hyvästä tuottajasta löytyy. Monet näistä ominaisuuksista saattavat kehittyä ajan ja kokemuksen myötä, mutta ilman käytännön ja kantapäähän oppimista työssä ei voi kasvaa. Tuottajista voi löytyä vuosien tuomaa kokemusta, lukuisten epäonnistumisen jälkeen takaisin jaloilleen nousemista tai uudenlaista ajattelukykyä tuottaa vanhat asiat erilailla. Tuottajissa on sitä jotakin, jonka avulla he tunnistavat raakile ideasta tulevan menestyselokuvan. He uskaltavat pysyä päätöstensä takana, vaikka muut olisivat eri mieltä ja ottaa riskejä, joita muut eivät uskalla tai ainakin uskovat että ei voi onnistua. Tutkimuksessa selvitämme mistä kaikista osa-alueista tuottajan työ todella koostuu, voiko tuottajaa kutsua elokuvan taiteilijaksi sekä millaista pelisilmää ja intuitiota tarvitaan, jotta vaativassa työssä voi pärjätä.

Opinnäytetyöni aihe on ajaton, mutta myös erityisen ajankohtainen, sillä uusia tuottajia tulee alalle jatkuvasti. Taloudelliset ajat koettelevat elokuvatuotantoyhtiöitä ja tuottajan tulee erottautua massasta niin omana itsenään sekä tuoda hyvään valoon käsikirjoitus sekä taiteellinen työryhmä. Aihe on kiehtova siksi, että tutkimusmateriaaleista ei ole mahdollista koostaa mitään yksiselitteistä, toimivaa ”pakettia”, jolla saisimme vastauksia kiinnostaviin kysymyksiin. Jokainen tuottaja ja ihminen on erilainen ja myös ihmistyyppillä ja luonteenpiirteillä on suuri vaikutus siihen, miten tuottaja tekee työnsä. Kyse on enemmänkin kokemuksis-

ta, tuntemuksista ja ratkaisuista, jolloin jää lukijan itsensä päätettäväksi, mitä polkuja valitsemalla ehkä tie vielä menestykseen aukeaa. Tutkimuksen tarkoituksena on herättää ajatuksia ja nostaa tuottajan työ uudenlaiseen valoon.

Tutkimuksessani haastattelin kotimaisen pitkän fiktioelokuvan tuottajia, jotka ovat tuottaneet suuruusluokaltaan erilaisia, kaupalliseen levitykseen menneitä tuotantoja. Haastattelin myös ohjaajia ja käsikirjoittajia, jolloin saadaan näkökulmia myös tuotantoprosessin toisilta tärkeiltä henkilöiltä ja tuottajan läheisimmiltä kumppaneilta. Halusin tietää miten he näkevät itselleen luotettavan kumppanin toimivan erilaisissa tilanteissa ja millaista toimintatapaa he arvostavat.

Lähteinä olen käyttänyt haastattelumateriaalin lisäksi aihetta käsittelevää kirjallisuutta ja julkaisuja, aihetta sivuuttavia opinnäytetöitä sekä omia muistiinpanojani alan seminaareista ja keskustelutilaisuuksista. Tuottajan työnkuvasta on kirjoitettu kirjallista materiaalia, mutta niistä puuttui käytännönläheisepi näkökulma, jonka halusin työssäni esitellä. Paneudumme eri tuotannon vaiheisiin aina uuden luomisen tuskan käsikirjoitusprosessista kuvauksiin, sekä sen jälkeen leikkauspöydällä käydyistä vaikeista keskusteluista valmiin elokuvan levitykseen. Tarkastelemme tuottajan työnkuvan laajuutta ja sen moninaisia rooleja, joita ei tule aina ajatelleeksi.

2 Opinnäytetyön tietoperusta

Opinnäytetyön kirjallisena materiaalina käytettiin elokuva-alan kirjallisuutta, aihepiiriin liittyvää kirjallisuutta ja aihetta sivuuttavia opinnäytetöitä. Tuottajan ammatista on tehty useampi opas ja tuottajan työhön keskittyvä oma teos, sekä tuottaja mainittiin useissa elokuva-alan teoksissa. Tämä on ymmärrettävää, sillä ilman tuottajaa elokuvia tai elokuvatuotantoja ei olisi. Teoksissa oli vaihtelevuutta sen suhteen, kuinka positiivisesti tuottajan ammatista oli kirjoitettu ja kuinka paljon oli jätetty käytännön asioita kertomatta. Useat oppaat keskittyivät talousasioiden ja paperitöiden hoitamiseen ja sivuuttivat muita tuotannon vaiheita vain välttämättömyyden verran. Käsikirjoittajille ja ohjaajille suunnatus-

sa teoksissa kirjoitettiin tuottajasta vaihtelevaan sävyyn, yleensä mainittiin kuinka tärkeää yhteistyön on olla saumatonta. Tuottajan työnkuva ei ole juuri muuttunut vuosien aikana, jolloin vanhempikin lähdemateriaali oli käyttökelpoista. Muusta kirjallisesta materiaalista oli helppo ammentaa juuri tuottajan työhön liittyviä teemoja, jotka tukivat hyvin ajatuksiani ja haastateltavieni ajatuksia siitä, millainen tuottaja on tai mitä hänen voisi ajatella olevan.

Tutkimusta varten haastattelin useita elokuva-alan ammattilaisia, jotta voisin verrata kirjallisuuden antamaa kuvaa tuottajien omiin kokemuksiin. Haastattelut toteutettiin pääasiassa kasvotusten haastateltavan kanssa ja pidettiin enemmän avoimina keskusteluina. Haastateltavat saivat itsenäisesti ohjailla myös keskustelun kulkua, jolloin haastattelijana tartuin heidän mielenkiintoiisi kommentteihin tai mielipiteisiin. Kysymysten järjestys vaihteli sen mukaan, miten edellisestä kysymyksestä päädyttiin seuraavaan aiheeseen. Haastattelut olivat kiinnostavia ja ajatuksia herättäviä, sekä itse tilanteessa henkilökohtaisuus haastatteluissa säilyi ja haastateltavat olivat avoimia. Työssä haastateltiin pääasiallisesti tuottajia, sillä heidän ajatuksiaan opinnäytetyöhön haluttiin ja oli tärkeää saada heiltä omia mielipiteitä eri kysymyksiin. Tuottajien lisäksi haasteltiin myös käsikirjoittajia sekä ohjaajia, sillä he ovat tuottajan läheisiä työkumppaneita ja osaavat arvostaa hyvän tuottajan ominaisuuksia. Vaikka käsikirjoittajilla ja ohjaajilla ei ollut aina omakohtaista kokemusta tuottamisesta, niin heillä oli silti hyvin vahvoja näkemyksiä tuottajan ammattikuvaan liittyen. Kiintoisaa haastatteluista teki myös se, että osa valitsemistani henkilöistä oli työskennellyt aiemmin yhdessä, jolloin pystyttiin puhumaan henkilökemioista sekä tarkemmin ihmisestä työnkuvan takana.

3 Tuottaja - tekijä vai taiteilija

3.1 Tekijä ja ajattelija

Tuottajan työhön sisältyy usein paljon itsenäistä puurtamista, joissa hän omak-suu sekä taiteen, talouspuolen ja tekniikan osa-alueita (Pirilä & Kivi 2015, 39).

Hänellä on kokonaisvastuu elokuvan tekijöistä ja siitä, että heillä olisi mahdollisimman hyvät olosuhteet taiteelliselle työskentelylle (Hyytiä 2004, 60). Tuottajan tehtäviin ryhtyviltä henkilöiltä edellytetään perusammattitaidon lisäksi lukuisia piirteitä kuten rohkeutta ja pitkäjänteisyyttä, sekä sitoutumista epäsäännöllisiin työaikoihin. Työt on tehtävä silloin kun niitä on, eikä puhelimeen voi lakata vastaamasta työpaikalta lähtiessä. (Pirilä & Kivi 2010, 36.) Tuottajana olo onkin enemmän elämäntapa, kuin pelkkää bisnestä ja ammatti (Adler 2004, 3).

Tuottaja hankkii rahoituksen, kokoaa työryhmän hankkeen ympärille ja vastaa lopulta siitä, että lopputulos on toivotunlainen. Työhön kuuluu paljon toisten motivointia, hyvää yhteishengen nostattamista ja työnjohtajana kaiken takana seisomista. Tuottaja onkin aina kaiken taustalla, eikä ole mikään pelkkä rahaston tai talouspuolen hoitaja. Työhön kuuluu usein myös markkinointia ja projektin kokonaisvaltaista hallinnointia. Työnkuvaa on vaikeaa tiivistää, sillä työtehtävät vaihtelevat tuotantokohtaisesti ja tuotannon koosta riippuen todella paljon. (Saksala 2015, 14-15.)

Tuottajan nimikkeitä on useita englanniksi, joista kotimaassa käytössä eniten ovat executive producer (vastaava tuottaja), line producer (linjatuottaja), assistant producer (tuotantoassistentti), production manager (tuotantopäällikkö) ja production coordinator (tuotantokoordinaattori) (Saksala 2015, 17). Yleensä vastaava tuottaja osallistuu elokuva tuotantoon vain jonkun verran, eikä ole työskentele hankkeen kanssa välttämättä päivittäin tai yhtä intensiivisesti. Muut tuottajan työhön liittyvät nimikkeet ovat hierarkiassa tuottajan alapuolella ja heidät palkataan auttamaan tuottajaa käytännön asioissa.

Kirjassaan "Production Management for film and video" Gates toteaa tuotantopuolen roolin koostuvan seuraavasti:

But essentially job of the production manager throughout the production is to get:
 the right people (cast, crew)
 in the right place (location, studio)
 in the right time (on schedule) and
 at the right price (within budget). (Gates 2003, 3.)

Tuottaja on henkilö, joka mahdollistaa koko tuotannon, työn ja elokuvahankkeen. Hänellä on mukana taiteellisesti lahjakkaita ihmisiä, jotka omalla taiteellisuudellaan ja osaamisellaan luovat elokuvan visuaalisuuden ja kokonaisuuden. (Temonen 2016.) Taitava tuottaja kykenee johtamaan elokuvaprosessia siten, että lopputuloksena on suunniteltuakin suurempi ja merkittävämpi elokuva. Tuottajan taiteellinen kokonaisvastuu korostuu juuri tässä ajatuksessa. (Hyytiä 2015.) Ilman tuottajaa elokuvatuotantoja ei voisi olla ja päätös hankkeen tuotantoon viemisestä tulee aina tuottajalta (Temonen 2016).

Elokuvatuottajana olo on kuin Start-Up- firman toimitusjohtanana olo: saat idean esimerkiksi ympäristöstä tai kirjasta, lähdet tekemään tuotetta, etsit ryhmän joka sen tekee, rahoitat sen ja lopulta teet sen (Sucksdorff 2016). Tuottaja on kuin laadunvalvoja elokuvatuotannoissa (Bardy 2015), jossa bisnes on monimutkaista ja hämmentävää. Hyvät riskit voivat tuoda suurtakin potentiaalista voittoa, jonka jälkeen tuottajalla voi olla aina valmiina ihmisiä, jotka haluavat rahoittaa ja tehdä hänen kanssaan elokuvia (Baugmgarten & Farber & Fleischer 1992, 1).

Hyytiä kuvailee tuottajan periksiantamattomuutta seuraavasti:

Meillä on tuolla semmoisia vanhoja neuvostoliittolaisia pyöreäpohjaisia leluja, joita voi tönä ja ne nousevat aina pystyyn. Jotain kuvailevaa on siinä, että näitä tyyppisiä voi mäiskäistä, mutta siitä ne aina nousevat ja taas keinutaan ja silmät vaan tapittaa. Täytyy olla sen verran pyöreäpohjainen, että kestää iskut ja jaksaa jatkaa taas yhtä iloisena posket punaisena. (Saksala 2015, 165-166.)

Tuottamisessa voi kiehtoa ajatus siitä, että asiat voisi hoitaa paremminkin ja säntillisemmin. Yleensä projekteja on lukuisia päällekkäin ja aika saattaa loppua kesken. Näissä tilanteissa tuottajan täytyy olla se, joka tekee vaikeat ratkaisut tai viheltää tarpeen tullen pelin poikki. Niin kauan kuin on pelkkiä lupauksia, niin on loputtomasti mahdollisuuksia. (Pösö 2016.)

On erilaisia näkemyksiä siitä, onko tuottaja myös taiteellinen tekijä elokuvatuotannossa tai minkä verran hänellä on sananvaltaa taiteellisiin ratkaisuihin. Kirjailija-tuottaja Hyytiän tekemien haastatteluiden mukaan tuottajan mahdollisuudet vaikuttaa esimerkiksi teoksen taiteellisiin tavoitteisiin keskittyvät yleensä aina enemmän elokuvan ennakkosuunnittelu-vaiheeseen. (Hyytiä 2004, 59.)

3.2 Taiteilija

Tuottaja saa harvoin näkyvyyttä ja huomiota tuottamastaan elokuvasta ja yleensä esiin nousee ohjaaja, näyttelijät ja joskus käsikirjoittaja (Pesonen, P 2016). Haastattelussani kysyin tuottajita, ohjaajilta ja käsikirjoittajilta, onko tuottaja heidän mielestään elokuvassa taiteilija, kuinka paljon hänen on sopivaa puuttua taiteelliseen puoleen ja mitä tuottajan taiteellisuus käytännössä on. Elokuvan taiteilijaksi ajatellaan useimmiten käsikirjoittaja, ohjaaja sekä muiden osastojen johtajat kuten valaisija, äänittäjä, kuvaaja, lavastaja, maskeeraaja ja puvustaja.

Tuottaja Markus Selinin mielestä taiteellisesti merkittävimmät päätökset, joissa tuottaja on läsnä vaikuttamassa ovat käsikirjoitus, ohjaajan valinta, jälkityöt sekä leikkaus. Hän tahtoo olla tuottaja, joka tarjoaa ikään kuin alustan tekijöilleen. Hän sopii tietyt reunaehdot, kuten mitä genreä ollaan tekemässä ja missä muuten hankkeen kanssa mennään, sitten luottaa tekijöihinsä taiteellisissakin päätöksissä. (Selin 2015.)

Tuottajan taiteellinen näkemys elokuvassa on juurikin enemmän järjestelmällisyyttä, taloudellista näkemystä ja perusasioiden kanssa pelaamista. Tuottaja Penttilä-Asikainen toteaa tuottamisen olevan taitavaa johtamista – kun antaa vastuuta ja tilaa niin saa myös enemmän. (Penttilä-Asikainen 2015.) Tuottajan työn taiteellisuus on enemmän juuri kokonaisuuden hoitamista ja voisi ajatella, että tuottaja olisi nimenomaan onnellisimmillaan silloin, kun hän näkee että kaikki sujuu hienosti työryhmällä ja taiteellisilla tekijöillä (Jankeri 2016).

Tuottaja Sasioglun mielestä tuottaja ei yleisesti ottaen ole taiteilija ja termi kuuluu ihmisille, jotka sen oikeasti ansaitsevat. On olemassa tapauksia joissa tuottaja voidaan ajatella enemmän elokuvan taiteilijaksi, kuten tuotannot jossa tuottaja on ollut ideoimassa alkuprosessissa. Tuottaja on taiteen tukipilari, mutta ei itse taiteilija. Tuottajan tulee olla rehellinen asian kanssa, että hän ei ole eloku-

vassa se joka taidetta tekee. Useissa muissa taiteenlajeissa kuten teatterissa-kaan tuottajaa ei yleensä mielletä taiteilijaksi. (Sasioglu 2016.)

Tuottaja Pösöstä kaikki joiden nimi on lopputeksteissä voidaan tavallaan lukea elokuvan taiteilijoiksi (Pösö 2016). Tuottaja Bardysta tuottajien tulisi rohkeasti ja ylpeydellä kutsua itseään taiteilijoiksi, sillä yhtä lailla elokuvien ideat ja aiheet voivat lähteä tuottajalta itseltään. Tuottajana ja taiteilijana hän näkee jotakin sel- laista, mitä ei ole vielä olemassa. Kun tätä aletaan kehittää ja luomaan, niin se on taidetta. (Bardy 2015.)

Riippuukin aika pitkälti tuottajasta itsestään siis, kuinka paljon hän haluaa olla vaikuttamassa elokuvan taiteelliseen puoleen. Temonen toteaa, että onneksi on tuottajia, jotka ymmärtävätkin jättää taiteellisen puolen muille, jos heillä ei ole siihen mitään annettavaa. Tuottajan olisi hyvä ymmärtää sekä rahan että sisäl- lön päälle ja on aina helpompaa on lähteä tekemään tuotantoja, joihin itse us- koo täysin. (Temonen 2016.)

Kirjassaan ”Tuottajan käsikirja” Saksala haastatteli tuottaja Vuorensolaa, joka muistuttaa ettei tuottaja saa olla ego-pelaaja. Hänen mielestään tuottaja ei kui- tenkaan tee omaa tuotettaan tai toteuta itseään taiteellisesti. Hänen tulisi osata nauttia siitä, että muut työryhmän jäsenet pääsevät toteuttamaan itseään ja tuottaja tukee heitä siinä. (Saksala 2015.)

Joissakin hankkeissa elokuvan takana voi olla useampi tuottaja, jolloin voidaan sopia että toinen on niin sanottu taiteellisen puolen tuottaja ja toinen hallin- nollinen tuottaja, joka vastaa enemmän talouspuolesta. Kunhan roolit ovat tuottajien kesken selkeät, niin voi olla todella palkitsevaa jakaa työ tällä tavalla ja keskittyä tuotannosta riippuen välillä eri asioihin enemmän. (Sucksdorff 2016.)

Suurin osa haastateltavista piti tuottajan taiteena valtaa päättää mitä hankkeita hän lähtee tuottamaan, valita käsikirjoitus tai idea sekä tehdä suuria ja ratkaise- via päätöksiä tuotannon kannalta. Haastateltavat pitivät jo taiteena sitä, että tuottaja työskentelee niin suurien asioiden parissa kuten elokuvan rahoituksen

ja budjetin. Osa tuottajista oli ehdottomasti sitä mieltä, että tuottajien tulisi ymmärtää heidän tekevän muiden taiteesta todellista ja hyväksyä etteivät he itse tee taidetta. Aiheesta on eriäviä mielipiteitä, eikä kysymykseen ole saatu enemmistöäänillä oikealta tuntuva vastaus, joten näyttääkin siltä että kyseessä on enemmän mielipidekysymys.

3.3 ”Luova tuottaja”

Tuottajaa ei aina mielletä elokuvan taiteilijaksi, sillä hän ei suoranaisesti ole yhteydessä elokuvan visuaaliseen ilmeeseen ja tarinan kerrontaan, joka ajatellaan usein elokuvan taiteellisuudeksi. ”Luova tuottaja” on elokuva-alla puhuttanut termi, joka herättää eriäviä mielipiteitä sekin. Osa haastateltavistani oli kuullut nimikkeen aiemmin ja osalle se oli vieraampi siksi, että sitä ei elokuva-alalla juuri käytetä. Termi puhututtaa siksi, että jos tuottajaa ei voida kutsua elokuvan taiteilijaksi, niin voidaanko sanoa että olisi olemassa luovia tuottajia. Tuottajat vaikuttavat ja haluavat olla mukana elokuvan taiteellisessa puolessa ja sisällössä eri tavoin tai eivät välttämättä ollenkaan. Voisiko tällaisella nimikkeellä erottaa tuottajat, jotka ovat enemmän mukana luovassa prosessissa ja miten nimike olisi ansaittu. Toisiko luovan tuottajan nimike tuottajalle erilaista arvoa ja kertoisi miten hän tekee työnsä. Voiko luovuudelle mitenkään asettaa rajaa, joka oikeuttaisi tekijän nimikkeeseen.

Blogitekstissään Pasi Toivasen mukaan luova tuottaminen on pyrkimys työskennellä kokoajan paremmin ja kehittää työskentelyyn uusia toimintatapoja määrätietoisesti ollen samalla utelias ja tutkiva (Toivanen 2012). Kosken mukaan luovuus voi ilmetä mitä moninaisimmilla inhimillisen toiminnan alueilla kykyinä toimia tarkoituksenmukaisella ja epätavanomaisella tavalla uusissa, yllätyksellisissä ja epätavanomaisissa tilanteissa (Koski 2001, 17).

Sasioglun mukaan luova tuottaja on hyvä termi ja hänen ihanneammattinsa olisi olla nimenomaan luova tuottaja. Luovan tuottajan ammatissa olisi mielekästä säätää vähemmän talousasioiden kanssa ja tehdä enemmän sisältöä. Sasioglusta luova tuottajuus on juuri sitä, että lähestytään ensisijaisesti sisältöä,

eikä mietitä heti miten idea paketoidaan, myydään ja hankitaan kohdeyleisö. Luova tuottaja on syvemmin mukana projektissa ja on kiinnostunut olla tekemässä ratkaisuja, jotka liittyvät elokuvan sisältöön tai on ainakin kiinnostunut keskustelemaan niistä. (Sasioglu 2016.) Hyvä tuottaja uskaltaa olla katsomatta käsikirjoitusta heti dollarinkuvat silmillään. Hän näkee toisenlaisenkin, taiteellisen arvon ja uskoo myös sellaisiin ideoihin, joita ei kotimaassa paljoa tehdä. (Peltola 2016.)

Sucksdorffille luova tuottaja on kuin taiteellisesti aktiivinen tuottaja: mitä aktiivisemmin tuottaja osallistuu prosessin jokaisessa vaiheessa, niin sitä taiteellisempi hän on. Tuotantoyhtiön koko vaikuttaa myös siihen miten luova voi olla, sillä isommissa tuotantoyhtiöissä tehdään paljon hankkeita yhtä aikaa. Kahta saatetaan kuvata saman aikaisesti, kun kolme on esituotannossa ja kehittyneissä. Jokaiselle tuotannolle ja elokuvalle ei pysty antamaan niin paljon aikaa kuin tahtoisi, jolloin ei voi olla kaikissa yhtä luovana tuottajakaan. Tuottajan aika kuluu myös helposti talousasioihin ja numeroihin, jolloin väistämättä toinen puoli kärsii, eli tässä tapauksessa taide. Budjettiin liittyviä asioita ei voi jättää tekemättä, kun taas taiteellista voi sen verran mitä täytyy. (Sucksdorff 2016.)

Temosen mukaan tuottajan luovuus syntyy myös paljolti siitä, että hän uskaltaa ryhtyä tekemään, vaikka toivottua rahoitusta ei olisikaan saatu tuotannolle. Hyvä tuottaja on se joka keksii keinot eikä totea että: ”ei tätä tällä summalla kannata lähteä tekemään”. Kaiken pystyy tekemään jos on luova ja pystyy yhdistelemään asioita sekä keksimään ratkaisuja. Silloin tulos ei aina ole sitä mitä on unelmoinut täydellisestä onnistumisesta, mutta ei se tee elokuvasta huonoakaan. (Temonen 2016.)

Pesosen mukaan kaikkien taiteellisten vastaavien nimikkeen eteen voisi laittaa ”luova sitä” ja ”luova tätä” tittelin, koska käytännössä sitä se on. On niin tuotantokohtaista mitä luovuus tarkoittaa ja kuinka paljon kukakin on ollut todellisuudessa luova. On absurdia joutua miettimään milloin kukakin on ollut sen verran luova, että ansaitsee tulla kutsutuksi luovaksi tekijäksi. Jos kaikki eivät voi olla luovia, niin mikä luovuuden vastakohta sitten on. (Pesonen, AH 2016.)

Myös tuottaja Selin kyseenalaistaa onko luovaa tuottajaa edes olemassa tai voidaanko vain joitakin tuottajia sellaiseksi kutsua (Selin 2015).

Pösöstä luovan tuottaja nimikkeessä on ideaa, mutta siitä ei saisi tulla vain nimike ja lupa puuttua taiteelliseen puoleen vain siksi, että siihen on mahdollisuus:

Jos se tarkoittaa sitä, että oikeassa kohdassa elokuvaa osaa antaa oikeanlaisia kommentteja, niin sitten se on todella hyvä. Jos se on kuitenkin vain titteli ja tarkoittaa kirjallista lupaa puuttua asioihin, joista ei tajua mitään, niin on huono. On sitten tuottaja tai luova tuottaja, niin jos sisällöllisiin asioihin puuttuminen ratkaisee budjetillisen ongelman, niin silloin on hyvä tuottaja. (Pösö 2016.)

Luova tuottaja mielletään siis usein sisältölähtöisesti ajattelevana, taiteellisesti aktiivisena tuottajana ja uutta kehittäväksi henkilöksi. Tuottaja voi olla hyvinkin vaihtelevasti taiteellisessa prosessissa mukana ja on hyvin paljon kiinni siitä, millainen tuotanto on kyseessä. Asiaan vaikuttaa myös se, kuinka paljon tuottaja pitää itseään taiteilijana, onko hänellä samaan aikaan muita projekteja tai kokeeko hän tuovansa jotakin sisällöllisesti merkittävää elokuvan taiteelliseen puoleen.

4 Tuotannon vaiheet

4.1 Idea

Elokuvatuotannossa tuottaja on se, joka tekee päätöksen siitä mitkä elokuvat lähtevät seuraavaksi tuotantoon. Ennen elokuvaa on käsikirjoitus, joka on aina omanlainen prosessinsa. Elokuvakäsikirjoituksen idea, eli alkusysäys josta koko prosessi lähtee liikkeelle, voi olla lähes mikä tahansa. Se voi olla vain äkillinen oivallus tai pitkän taustatutkimuksen tulos. Joskus ympäröivästä maailmasta saatu visuaalinen ylläke tai vain dialogin katkelma. Se voi olla myös valmis teos, kirja tai näytelmä, jonka kertoma tarina, sen maailma, henkilöt ja teemat herättävät elokuvan tekijän kiinnostuksen. Idean täytyy aina ensisijaisesti innostaa ja haastaa tekijät lähteä elokuvan tekoon. (Hyytiä 2004, 11. 117.) Käsikirjoituksen

tarinan liikkeellepanijana voi olla myös jokin oman elämän tapahtuma, uutinen tai historiallinen tosiseikka. Oli idea mikä tahansa, niin on tärkeintä tarttua asiaan joka kiinnostaa jollakin tavalla sekä herättää lisäkysymyksiä tai ristiriitaa. (Sivonen 2014, 7.)

Täytyy kuitenkin muistaa, että vain muutamaan tuntiin tulisi saada mahdutettua itsenäinen kokonaisuus sekä elokuvan oma maailma, joka aukeaa myös myöhemmin elokuvasaliin astuvalle kiinnostuneelle katsojalle (Saksala 2015, 161). Katsojan täytyy heti ymmärtää miten elokuvassa suhtaudutaan elämän perusasioihin ja käsittää kerronnan tyyliä, jonka jälkeen hän tietää millaisille asioille elokuvassa nauretaan ja millaisille itketään (Pirilä & Kivi 2010, 50). Elokuvassa täytyy olla myös tunnistettava alku ja loppu, jotka katsojakin löytää teoksesta (Pirilä & Kivi 2010, 30).

Käsikirjoitustyö alkaa ideointi- ja kokoomavaiheella, mikä on usein koko prosessin hedelmällisin osa. Silloin käsikirjoittajalla on oltava täysi vapaus kehittää ja on annettava niin sanotusti kaikkien kukkien kukkia. (Sundstedt 1994, 11.) Hyvä tuottaja osaa lukea erilaisia ideoita ja käsikirjoituksia. Vaikka ehdotus ei sinällään toimitakaan, niin oivalletaan idean ja tarinan potentiaalisuus sen takana. Hyvässä ideassa on aina jotakin mehevää, herkullista tai hyvää. (Peltola 2016.)

Tuottaja ja käsikirjoittaja voivat työskennellä useita vuosiakin aiheen tai idean parissa, ennen kuin varsinainen käsikirjoitusprosessi alkaa. Etenkin tositariinoin ja ilmiöihin perustuvat tarinat tarvitsevat usein perusteellista taustatutkimusta kirjoitusprosessin aikanakin. Ennakkotyö on merkittävää, sillä sillä voidaan saada elokuvaan syvyyttä eikä aiheeseen perehdytä vain pintapuolisesti. (Pesonen, P 2016.) Tänä aikana tuottaja voi vielä tarkkailla onko ideasta edelleen pitkäksi elokuvaksi ja vaihtoehtoisesti joutua luovuttamaan idean suhteen. Joskus on aihioita joissa ei kovankaan työn jälkeen päästä maaliin saakka ja niistä on osattava luopua. (Selin 2015.) Tuottaja voi myös antaa käsikirjoittajalle mahdollisuuden tarjota ideaa myös toiselle tuotantoyhtiölle, sillä aina tavoitteet eivät vain kohtaa (Pesonen, P 2016).

4.2 Uuden luomisen paine

Usein on helpompi mennä sieltä missä aita on matalemmalla ja tehdä tutulla kaavalla turvautuen turvallisiin elementteihin tarinan suhteen. Joukosta poikkeamiseen vaadittava rohkeus ja usko omaan visioon ei aina riitä, jolloin omaperäisiä ja kunnianhimoisia ideoita jää toteuttamatta. Isojen kysymysten äärellä ollaan alusta alkaen, kun mietitään onko aihe tarpeeksi kiinnostava tai visio elokuvallinen. Jossain määrin täytyy myös miettiä paljonko yleisöä voitaisiin tavoittaa ja millainen kohdeyleisö elokuvalla olisi. (Pirilä & Kivi 2010, 25. 32.) Käsikirjoituksen valitseminen ei ole helppoa, sillä yleisölle tulisi osata tarjota jotakin uutta ja kiinnostavaa. Aina haluttaisiin aihe, josta ei ole vielä tehty elokuvaa ja pitäisi kyetä takomaan uusia elokuvan lajityyppejä. (Selin 2015.)

Tuottajan tärkeä ominaisuus on omata hyvä maku: tärkeintä ei ole olla ammatilainen tai kokenut osaaja, vaan tunnistaa mikä on oikeasti hyvää ja mikä huonoa. Lisäksi hänen täytyy olla ajan hermoilla, kehittää omaa tietouttaan tustumalla laaja-alaisesti kulttuuriin ja maailman asioihin. (Matila 2015.)

On myös olemassa niin sanottuja ”yleisölähtöisiä elokuvia”, joissa elokuvaa tehdään enemmän katsojien kuin taiteen takia. Tällöin elokuvista tehdään helpotajuisia, suuren yleisön makutottumuksiin sopivampia teoksia. (Pirilä & Kivi 2008, 118.) Jos tällainen elokuva on kuitenkin kesken prosessin menossa taiteellisempaan ja pienemmän yleisön kohderyhmän suuntaan, niin tuottajan tulee puuttua asiaan. Yleensä tällaisissa enemmän yleisölle tehdyissä elokuvissa on olemassa sopimuksia moneen suuntaan, kuten rahoittajien ja levittäjien kanssa, sekä tietenkin katsojien suuntaan. Kun hanke tehdään yleisölähtöisesti, niin on muistettava pysyä lojaalina myös sille, mitä on lähdetty alunperin tekemään. (Sucksdorff 2016).

4.3 Käsikirjoitus

Tuottajia lähestytään eri tahojen ja yksittäisten henkilöiden toimesta käsikirjoitusideoilla ja lukuisista vaihtoehdoista tulee valita seuraavaksi esituotantoon

lähtevät hankkeet. Useita hankkeita valmistellaan vuosia, ennen kuin niille saadaan rahoitus ja ne pääsevät varsinaiseen tuotantovaiheeseen.

Käsikirjoittaminen ei ole kallista, sillä se sitoo vain yhden henkilön tai aiheesta riippuen muutamia enemmän. Ongelmat kannattaa ratkaista jo käsikirjoitusvaiheessa, jolloin hyvin tehty käsikirjoitus on selkeämpi viedä tuotantoon ja kuvauksiin. (Aaltonen 1993, 11.)

Kun käsikirjoitusprosessia aletaan viemään eteenpäin tulee tuottajan tiedostaa miten paljon hän voi ja aikoo osallistua tekstin prosessointiin, sillä tapoja on useita (Hyytiä 2004, 161). Selinin mielestä olisi paljon tärkeämpää, että kaikkien tulisi tähdätä vain mahdollisimman hyvään elokuvaan ja lopputulokseen, kuin miettiä kenellä on oikeus koskea tekstiin tai esittää siitä mielipiteitä (Selin 2015).

Tuottaja Mäkelä toteaa, että jos on huono tuottaja ja hyvä käsikirjoitus, niin tuottaja voi saada siitä valinnoillaan ja teoillaan 50% huonomman, mutta jos on hyvä tuottaja, niin hän voi tehdä huonostakin käsikirjoituksesta 50% paremman (Mäkelä 1996, 15-16). On selvää, että tuottajan tulee osata olla kriittinen. Häntä lähestytään lukuisilla käsikirjoituksilla sekä aivan raakilevaiheissa olevilla aiheilla ja ideoilla:

“Hyviä käsikirjoituksia on oikeasti vähän. Keskinäisen käsikirjoituksen voi saada huijattua eteenpäin. Ideoita on hyviä ja ne ei ole vielä mitään. Mutta oikeasti hyvä käsikirjoitus on erikoislaatuinen.” (Bardy 2015).

Tuottaja, käsikirjoittaja ja ohjaaja ovat kolmikko, jotka yleensä kehittävät käsikirjoitusta eteenpäin yhdessä (Hyytiä 2004, 149). Tuottaja voi osallistua elokuvan prosessiin, kunhan se on elokuvalla hyväksi ja eteenpäin vievää (Jankeri 2016). On hyvin tuottaja ja tuotantokohtaista kuinka paljon tuottaja itse kommentoi käsikirjoitusta ja siihen voi vaikuttaa myös se millainen ohjaaja ja käsikirjoittaja on. Joskus on parempi olla sanomatta mitään, kuten hankkeissa, joissa teos on enemmänkin taidetta kuin pelkkä elokuva. Tällaisissa tapauksissa visio on yleensä taiteilijan sisällä tapahtuva prosessi, jossa ei voi aina ymmärtää mitä toinen ajattelee. (Sucksdorff 2016.)

Tuottajan on osattava olla kriittinen ohjaajaa ja käsikirjoittajaa kohtaan ja hänen on tärkeää osata lukea tekijöitään. Näin heistä saadaan parhaimmat puolet esiin ja siten päästään myös parhaimpaan lopputulokseen. (Olsson 2015.) Tuottajan tulee osata sanoa, milloin käsikirjoitus on tarpeeksi kypsä ja valmis tuotantoon sekä vietäväksi kameran eteen. Selinin mukaan joskus on lähdetty kuvaamaan keskeneräisellä käsikirjoituksella, eikä käsikirjoitus kuvausten aikana ole enää voinut muuttua paremmaksi eikä asiaan voi enää kesken vaikuttaa. (Selin 2015.)

Peltola uskoo että on todellinen taitolaji tasapainoilla sen suhteen, miten tuottajana toimii käsikirjoitusvaiheessa. Hän itse arvostaa tuottajaa, joka osaa antaa käsikirjoituksen alkuprosessissa tekijälleen tilaa ja aikaa kirjoittaa. Tarvittaessa tuottaja antaa mielellään myös vinkkejä ja ehdotuksia, jos käsikirjoittaja niitä kaipaa. Tuottajan tulisi osoittaa sellaista luottamusta käsikirjoittajalle, että alkuun antaa tälle rauhan kirjoittaa ja vasta tietynlaisen paketin ollessa kasassa aletaan purkaa sitä. Tämän jälkeen voidaan keskustella ja kommentoida yhdessä, sekä mahdollisesti suunnitella yhdessä lisää. Viisaalta tuottajalta tekee mieli ottaa hyviä neuvoja vastaan sekä kuulla ajatuksista, jotka herättivät kysymysmerkkejä. (Peltola 2016.) Pesonen arvostaa tuottajaa, jonka kanssa palautteen voi keskustella kasvotusten, jolloin kommentointi onkin yleensä rakentavampaa kuin sähköpostitse keskustelemalla. Lisäksi ideoiden ja aiheiden pallottelu tuottajan kanssa on ajatustyötä ruokkivaa ja kiinnostavaa. (Pesonen, P 2016.)

4.4 Kuvaukset

Varsinainen esituotanto alkaa, kun hanke on saanut niin sanottua ”vihreää valoa” ja menee tuotantoon. Esituotannossa tehdään paljon paperitöitä, kiinnitetään viimeistään ohjaaja ja päänäyttelijöitä sekä suunnitellaan miten budjetilla saataisiin toteutettua ohjaajan visio. (Worthington 2009, 22.) Esituotannon jälkeen elokuvaa aletaan kuvamaan ja kuvaukset eivät ole koskaan yksinkertaisia tai helppoja (Geuens 2000, 111). Tuottaja osallistuu yleisesti hyvin vähän itse kuvaustilanteeseen ja on siinä etenkin taiteellisesti mukana.

(Pirilä & Kivi 2010, 67.) Kuvausvaihe on kallista, sillä se sitoo niin monta ihmistä ja budjetista leikataan suuria summia esimerkiksi kuvauspaikkoihin tai lavasteisiin (Aaltonen 1993, 11). Valmistelut kuvauksia varten tulisi tehdä niin hyvin ettei tuottajan tarvitse puuttua niihin enää kuvausten käynnistyttyä. Kulu- seuranta kuvausten aikana on kuitenkin tärkeää, sillä kuvausvaiheessa tapah- tuu aina suurimmat budjetin ylitykset. Jos kuvauksissa mennään budjetin ylitse niin tulee tehdä muutoksia ja näitä muutoksia voidaan kutsua jossain määrin taiteellisiksi. Vaikka halutaan aina mahdollisimman hieno ja näyttävä lopputulos niin tuottaja ei voi vetää yritystä konkurssiinkaan. Alkuperäistä suunnitelmaa on muutettava, jos siihen ei ole enää resursseja. (Sucksdorff 2016.)

Tuottaja voi osoittaa tukensa olemalla kuvauksissa ryhmän saatavana ja tarvit- taessa apukätenä käytännön asioissa (Sasiologu 2015). Kaikki tuottajat eivät käy kuvauksissa koska tuottajalla ei pääasiassa kuvauksissa ole varsinaista roolia, jolloin kuvauspaikalla oleminen koetaan turhaksi (Temonen 2016). Saatetaan myös ajatella, että tuottajan tuleminen kuvauksiin tarkoittaa sitä, että kaikki ei ole mennyt kuin suunniteltu ja jossakin on ongelmia. Tuottajan poissa- olo taas voi tarkoittaa sitä, että hän on hoitamassa tulevia elokuvaan liittyviä asioita. (Nikki 2016.)

4.5 Leikkaus

Kuvausvaiheen massiivisuus ja saatu kuvausmateriaali voi antaa väärää mieli- kuvaa siitä, että suurin työ olisi tehty, mikä ei pidä paikkaansa. Kuvausten jäl- keen alkaa aina elokuvan jälkityö, joka on tuotantoprosessin viimeinen vaihe, jossa kohdataan uusia ja erilaisia ongelmia. (Pirilä & Kivi 2010, 111.) Yksi on- gelmista on se, että taiteellinen tiimi joutuu usein alkaa työstää leikkausta lähes välittömästi, jolloin on riski että materiaalia tarkastellaan vielä ”samoilla silmillä”. Tällöin tuottajan rooli korostuu siinä, että hän ei ole niin rakastunut kuvattuun materiaaliin ja osaa katsoa sitä sopivalta etäisyydeltä. Tuottajalla ei ole saman- laisia tunnesiteitä kuvattuun materiaaliin, kuin niillä jotka ovat olleet itse kuvauk- sissa. Hän ei muista miltä lounaana ollut hernekeitto on maistunut sinä aurin-

koisena kuvauspäivänä, kun jokin kohta on tehty ja siitä on tullut työryhmälle merkittävä. (Sucksdorff 2016.)

Yleensä ristiriidat tuottajan ja ohjaajan välillä syntyvät leikkauspöydällä, kun ohjaaja saattaa esim. halua tehdä elokuvasta pidemmän version ja tuottaja tietää miksei ole järkevää tehdä jopa kolmen tunnin pituista elokuvaa. Pitkät elokuvat eivät saa elokuvateattereissa hyviä saliaikoja ja ne saavat vähemmän katsojia. Siksi on tärkeää, että on olemassa selkeä sopimus siitä, kenellä on tarvittaessa viimeinen sana. (Sucksdorff 2016.)

Ohjaajana Temosen mielestä tuottajan antama tuki on tärkeintä silloin, kun ollaan tekemässä lopullisia ratkaisuja, kuten leikkauspöydällä. Silloin tuottajan tulisi tukea ohjaajaa päätöksissä ja jopa tarpeen tullen mennä niin pitkälle, että tukee ohjaajaa, vaikka hän ei olisi täysin samaa mieltä. (Temonen 2016.)

Joskus täytyy käydä vaativia keskusteluja ja tehdä isoja ja konkreettisia päätöksiä siitä, muutetaanko leikkausta radikaalisesti.. Parhaassa tapauksessa tällaiset päätökset muuttavat koko elokuvan ja siitä tulee paljon kiinnostavampi. Elokuva on vapaa liikkumaan ajan ja maailmojen välillä, jolloin siitä voidaan tehdä leikkauspöydällä vieläkin kiehtovampi. (Pirilä & Kivi 2005, 156.)

4.6 Valmis elokuva ja sen jälkeen

Vaikka elokuvassa onkin suurimmaksi osaksi kyse aina taiteen tekemisestä ja itsensä ilmaisemisesta, niin niitä halutaan tehdä myös yleisölle nautittavaksi. Elokuvan markkinoinnissa tuottajaa auttaa levittäjä, jonka kanssa on mietitty kenelle elokuvaa ensisijaisesti kohdennetaan ja miten tavoitetaan yleisön kiinnostus. (Pirilä & Kivi 2010, 103.) Mainontaan ja markkinointiin varattu budjetti kannattaakin käyttää viisaasti ja harkiten (Harmon 1994, 15).

Elokuvan ensi-illan koittaessa kaikkia jännittää ja jokainen tukee jännityksessä toista (Jankeri 2016). Pesosesta yksi tärkeimmistä tuottajan tuen hetkistä on teoksen ollessa valmis ja aika sen jälkeen, kun nähdään millaisen vastaanoton

se saa ulkomaailmalta. Siinä vaiheessa punnitaan tietynlainen tuottajan rehellisyys ja kaverin puolustaminen, sillä taiteellinen tekijä on sillä hetkellä eniten niin sanotusti alasti työnsä edessä. (Pesonen, AH 2016.)

Täytyy osata ajatella sinne asti, kun elokuva poistuu viimeisestä teatterista ja esityksestä tai kun se siirtyy Anttilan alennuslaariin DVD:nä. Esimerkiksi taiteellisen tekijän kuten lavastajan ei tarvitse miettiä tuon taivaallista sitä, että muutamana vuoden päästä elokuva saattaa löytyä alennuskorista, vaan hän tekee työnsä ja ei mieti kyseistä tuotantoa enempää. (Temonen 2016.)

5 Riskit ja onnistumisen tunne

5.1 Taloudellinen paine

Tuottajan tulee ajatella todella paljon erilaisia asioita ja valvoa niiden toteutumista. Vaikka elokuvatuottajan työ olisikin unelmien ammatti niin tekijältään se vaatii todella paljon. Työtä on lähes mahdoton tehdä puolivillaisesti tai vähän sinne päin, sillä jokainen päätös ja ratkaisu voi vaikuttaa pitkään tai peruuttamattomasti sekä useampaan henkilöön. Työstä syntyy konkreettinen tuote, eli elokuva, jonka kanssa on elettävä ja työskenneltävä ensi-illasta lähtien useita vuosia tiiviistikin.

Elokuvan tuottaminen ja tekeminen on kallista ja vaatii paljon taloudellisia resursseja. Rahoituksen saaminen vaatii ison työn, jonka jälkeen taloudelliset ponnistelut jatkuvat sen suhteen, miten raha jaetaan eri tuotannon vaiheille ja osastoille. Suomessa tuotantoyhtiöt kilpailevat pääasiassa samoista rahoittajista, jolloin väkisinkin joku jää vähemmälle. Tuottaja työskentelee isojen rahoitusten kanssa ja suuria rahasummia liikkuu päivittäin eri suuntiin. (Pirilä & Kivi 2010, 32. 41.)

Tuottajan työ on muiden ammattien ohella kuitenkin työ, josta tulisi saada elanto itselle sekä toisille. Siinä vaiheessa, kun ei vastaa enää vain itsestään, vaan

on esimerkiksi lapsia, niin ei voi ottaa niin vilttejä riskejä hankkeiden suhteen kuin haluaisi. Täytyy myös saada pidettyä katto päällä ja ajateltua muita asioita kuin työtä. (Sucksdorff 2016.) Uuden luominen ja riskien ottaminen ei ole todellakaan yksinkertaista. Antti-Veikko Salon tekemässä tutkimuksessa selviää tilastollisen tarkastelun tuloksena, että ylipäätään keskimääräinen elokuvatuotanto pysyttelee juuri ja juuri kannattavuuden ja tappiollisuuden rajoilla. (Salo 2014.)

Elokuva-alalla vaadittu epäsäännöllisyys ja omistaneisuus rikkookin toisinaan perheitä ja on syynsä, että elokuvantekijät voivat olla usein avioliitossa keskenään (Hedström 2014, 116). Tuottajat, jotka eivät vastaa kuin itsestään voivat ottaa rohkeammin riskejä ja tehdä hankkeita, jotka vaativat tekijältään paljon annettavaa kuten täydellistä omistautumista kellon ympäri (Sasiologu 2016). Kun kotiintuloaikoja ei ole, niin tuotannolle voi halutessaan antautua täysin ja pystyy saavuttamaan vähän suurempaa, kuin mitä oli ehkä tarkoitus. (Sucksdorff 2016).

Tuottajan tulisi uskaltaa tehdä rohkeita ratkaisuja myös tuotannon aikana. Jos jokin uusi näkökulma tai ehdotus tuntuu houkuttelevalta, niin siihen tulisi tarttua ja katsoa mihin se voi johtaa. Budjetti on olennainen tekijä elokuvatuotannossa alusta alkaen, sillä budjetti on rahaa ja yleensä alusta alkaen myös aika on rahaa. Bardyn mukaan tulisi kuitenkin uskaltaa mennä myös tarpeen tullen budjetin ylitse jos tilanne sitä vaatii eikä pysyä aina mukavuusalueella. (Bardy 2015.)

Temosen mielestä elokuvien teko on siitä hassua, että se maksaa niin paljon ja rikkaita sijoittajia elokuvabisneksessä on vähän, jolloin elokuvantekijät joutuvat rahoittamaan omat teoksensa toisten rahoilla eikä vain yrityksen omilla rahoilla:

Ikäviä puolia tuottajan työssä on ihmisten vakuuttelu ja etenkin kerjääminen, koska sitä se käytännössä katsottuna on. Jotkut eivät koe sitä ongelmaksi, mutta minusta se ei ole kivaa, sillä omasta mielestäni tulisi pystyä olemaan omillaan. (Temonen 2016.)

Aaltosen mukaan ideointi- ja käsikirjoitusvaiheessa ei kannata ajatella rahaa. Tuotannon suuruusluokka on hyvä tiedostaa jo liikkeelle lähdeäessä, mutta

sen ei saa antaa rajoittaa ideointia. Mahdottomat ja liian kalliit ratkaisut voidaan hylätä myöhemmin – tai korvata uusilla ja halvemmilla keinoilla. (Aaltonen 1994, 19.)

Temosen mukaan tuottajat haluavat pitää tiedon budjetista ja talousasioista itsellään, sillä ihmisten ahneus tulee muuten helposti esille. Tuottaja on kuitenkin se joka on tietoinen taloudellisesta kokonaisuudesta ja tietää tarkalleen missä mennään. On haastavaa reagoida ihmisten hetkellisiin pyyntöihin ja vaatimuksiin raha-asioissa, jolloin tuottaja pitääkin kustannustiedot mielummin itsellään, kun yrittäisi selittää ratkaisujaan muille. Tuotantoportaassa tällaisten asioiden avaamiseen ei käytetäkään aikaa, vaikka Temosen mukaan pitäisi sillä silloin tuottajat voisivat avoimemmin kertoa miten asiat menevät. (Temonen 2016.)

5.2 Henkinen paine

Tuottaja saattaa koko uransa ajan olla saavuttamatta huippuja katsojalukuja, jolloin työstä tulee jaksaa tehdä siitä huolimatta, että pettymyksiä ja epäonnistumisia saattaa väistämättä tulla (Saksala 2005, 163). Elokuvia markkinoidessa esimerkiksi televisiossa kerrotaan harvoin, että kuka on tuottanut filmin. Yleensä aina markkinoidaan ohjaajan ja näyttelijän nimeä ja tuottaja jää huomioimatta (Mäkelä 1996.) Tuottajan työnkuvaan kuuluu stressiä ja painetta asioiden onnistumisesta. Haastattelussani halusin keskustella tuottajien kanssa siitä, miten he selviytyvät vastoinkäymisistä, onko suuri taakka tuotannosta vaikea kantaa. Onko tuottaminen kokoajan sen arvoista ja mistä asioista tuottaja on huolissaan tai kokee paineita. Tuottaja harvoin saa työstään kiitosta tai kunniaa. Ammatin raskautta on vaikeaa verrata toiseen ammattiin, kuten Halonen toteaa:

Ihmiselle, joka on ollut virkamiehenä 20 vuotta ja saa yllättäen kenkää, niin on se aikamoista selviytymistä ja maailma menee pirstaleiksi. Elokuva-alalla sitä on pirstaleina koko ajan, pohjalla on paha pudota. Toisaalta se tuo rohkeutta tehdä vaativia itsensä ylittäviä asioita. (Hedström 2014, 166.)

Tuottajan tulee työssään ymmärtää myös muiden työryhmäläisten työnkuvia kuten mitä siihen sisältyy ja mitä henkilö käytännössä roolissaan tekee. Vaikka

tuottajana kuvauksissa ei olisikaan, niin siellä tapahtuviin asioihin hän valinnoiltaan vaikuttaa:

Budjettia tulee ymmärtää muutenkin kuin numeroina ja lukuina. Jos esimerkkinä on miljoonan budjetti ja päätetään ottaa puvustukselta tuhat euroa pois, niin tulee käsittää miten se vaikuttaa sisältöön. Ei ainoastaan miltä se näyttää omassa Excel-taulukossa, vaan myöhemmin kameran edessä ja käytännössä. Hyvä tuottaja tietää kysyä osastoilta myös tätä osastoilta, jos ei ole itse aivan varma miten raha vaikuttaa käytäntöön. (Pösö 2016.)

Elokuvan tekijöiden tulisi muistaa, että etukäteen hitti elokuvaksi mielletty tai menestyväksi elokuvaksi ennustettu teos ei saisi oikeuttaa tehdä laadullisesti huonompaa elokuvaa. Tulisi aina olla niin sanotusti hyvien puolella ja yrittää tehdä silti mahdollisimman vaikuttava elokuvallinen kokemus, vaikka oltaisiinkin tekemässä esimerkiksi enemmän yleisölle suunniteltua elokuvaa. (Pösö 2016.) Vaikka edellinen elokuva olisi onnistunut, niin seuraavaa ei tule lähteä tekemään helpomman kautta tai päästää itseään helpommalla, koska viime kerralla onnistuttiin:

Voidaan tehdä myös puolivillaista skeidaa, koska se on mahdollista ja sosiaalisesti mukavaa ja kukaan ei mieti, että miksi se olisi merkittävää. Kun kerran onnistutaan, niin halutaan antaa lupa tehdä seuraava projekti vähän helpommin, vähän mukavammin. (Bardy 2015.)

Hyytiän mukaan tuottajan tulee haastaa itsensä tekemään aina paremmin, aina hieman kovemmin (Hyytiä 2015). Bardy käyttää vertauskuvaa, jossa hän sanoo tuottajan olevan kuin aasi, joka kävelee jatkuvasti porkkana keikkuen kasvojen edessä ja aasi etenee tavoitellen sitä (Bardy 2015). Riskien ottaminen tuntuu ammatillisesti palkitsevalta, koska silloin ei haluta tehdä helpommalla hieman huonompaa elokuvaa, vaan tähdätään ylemmäs. Oman perusturvallisuuden kannalta riskit eivät tunnu kuitenkaan aina turvalliselta tai vakaalta. (Sucksdorff 2016.)

Tuottajan tulee osata hahmottaa selkeästi kokonaiskuva ja huomioida, millä asioilla on suuri arvo eri vaiheissa: jossakin kohtaa projektia tuotannon pienet asiat ovat paljon tärkeämpiä kuin isot asiat ja nämä vaiheet tulee tuottajan

hahmottaa:

Prosessi siinä, että välillä tuottaja juoksee ympäri Eurooppaa etsimässä rahaa yhteistuotantoon versus siinä, että huomenna kuvataan ja lavastajilta puuttuu television on samanlainen: se on kuin pallo ilmassa, jonka sä otat kiinni ja alat soittamaan hirvittävästi puheluita. (Pösö 2016.)

5.3 Ammatillinen ja taiteellinen paine

Voisi ajatella, että kokemuksen ja tehtyjen vuosien myötä tuottaja voisi olla tyytyväinen tehtyyn työhön ja asemaan, jonka hän on saavuttanut menestyneiden teosten myötä. Haastattelussa kuitenkin kävi ilmi, että omaan työhönsä ei ole aina helppoa olla tyytyväinen, vaikka olisi kaikkensa antanut. Elokuva-alalla kuten muissakin taiteenlajeissa tekijät ovat ankaria itselleen. Tuottaja Bardy poh-tiikin täyttävätkö tällä hetkellä elokuvia tekevät tuottajat velvollisuutensa ja tek-vätkö he riittävästi kotimaisen elokuvan eteen. Heidän käsissään on kotimainen elokuva nyt ja vielä tulevaisuudessakin. (Bardy 2015.)

Ei ole yksiselitteistä tapaa päättää, mikä elokuva on huono ja mikä ei. Vaikka olisi tehnyt kaiken kuten oli suunniteltu, antanut parhaan mahdollisen työpanok-sen ja toiminut oikein, niin silti elokuvaa ei saateta mieltää hyväksi. Elokuvante-kijän ei kannata määrittellä onko oma teos onnistunut vai ei, vaan tehdä se alus-ta alkaen niin hyvin kuin mahdollista. (Mamet 1991, 113.) Elokuvien onnistumis-ta voidaan määrittää suuremmalle kansalle tutuin tavoin, kuten kotimaisen elo-kuvan Jussi-palkinnolla. Elokuvan arvotus voidaan mitata trendien tai muiden seikkojen mukaan, kuten millaiset elokuvat näkyvät aikakaudellaan vahvoina. (Hyytiä 2015.) On kuitenkin eri mielipiteitä siitä, miten tällaisilla palkinnoilla voi-daan mitata sitä kuinka onnistunut elokuva on:

Sanotaan, että elokuvan pitäisi ylittää jokin tietty kynnyks, jotta sitä voisi sanoa taiteeksi. Se on bullshittiä, sillä elokuva itsessään ylipäätään yh-distää kymmenen eri alan ammattilaisen näkemyksen yhdeksi kokonai-suudeksi. (Selin 2015.)

Kun tekee tarpeeksi hyvän kotimaisen elokuvan tai sarjan, se kyllä menee maailmalla. Jos ei, ne ei ole tarpeeksi hyviä ja silloin tulee katsoa peiliin ja tehdä parempia. (Bardy 2015.)

Jos voi sanoa että ei enää tarvitse "harjoitella" elokuvien tekemistä, niin sitten pitäisi kyetä näillä "kilometreillä" tekemään aina parempaa. Kasvattaa sitä kynnystä ja tehdä parempia leffoja. (Hyytiä 2015.)

Jokaisessa tuotannossa joutuu aina tekemään kompromisseja ja kompromissi on aina riski. Kompromissi ei ole silloin ihanne, joka on luotu ennen aloitusta. Joskus omaan ajatukseen ei vain ole varaa, mahdollisuutta tai rahaa eikä se vain onnistu. Silloin täytyy tehdä jotakin toisin ja se on aina riski. Yleensä sanotaan, että kompromissit ovat hyväksi ja sattuma tuo kaikkea yllättävää, mutta todellisuudessa ne ovat aina huonontavia seikkoja. Ihme tilanteissa niistä voi seurata kyllä onnistumisia, mutta sitä tapahtuu harvoin. (Temonen 2016.) Ratkaisut syntyvät persoonan ja ammattitaidon kautta, sekä voidaan luottaa jonkun verran omaan intuitioon. Päätösten tulisi kuitenkin muotoitua niin, että ne palvelevat tuotettavaa teosta. (Saksala 2005, 164.) Tuottaja Bruneau toivoo, että Suomessa luotettaisiin omaan intuitioon ja tehtäisiin tässä tapauksessa ohjelmia niistä asioista, joita näemme itsessämme ja ympärillämme (Saksala 2015, 77).

"Vaihtoehtoja voi olla valittavina A:sta Ö:n. Muut sanovat, että se on ehdottomasti H, mutta tuottajan ja ohjaajan mielestä hyvältä tuntuu F. Silloin tulee uskaltaa valita se F, jos se tuntuu oikealta." (Bardy 2015.)

Vaikka elokuva-alalla kilpaillaankin katsojista, niin silti tuottajat tiedostavat myös kuuluvansa samaan ammattikuntaan. Silloin ollaan niin sanotusti yhdessä samassa veneessä kuten Sucksdorff asian ilmaisee:

Koetaan että duuni on niin rankkaa ja on itsessään suuri uhraus olla tällä alalla, niin sitä haluaa vain kannustaa toista tuottajaa. Arvokkaampaa palautetta elokuvasta saa yleensä toiselta käsikirjoittajalta tai ohjaajalta, kun ei ole veneet ja kesämökit takauksena leffan tuotannolle. (Sucksdorff 2016.)

6 Tuottajan monet roolit

6.1 Johtaja

Tuottaja on elokuvatuotannossa johtaja, jonka kautta suuret päätökset kulkevat. Elokuvatuotannossa johtaminen ei ole kuitenkaan täysin samanlaista kuin muiden johtajien työssä, sillä työskennellään luovien asioiden ja taiteellisesti vahvojen persoonien kanssa. Haastattelussani halusin kuulla ajattelevatko tuottajat itsensä helposti johtajaksi, millainen on heistä hyvä tuottaja johtajana ja millaisen johtajahahmon kanssa käsikirjoittaja ja ohjaaja haluaisivat työskennellä.

Tuottajan tulee työssään osata antaa palautetta taiteelliselle tiimilleen sekä muille työryhmän jäsenille niin onnistumisista kuin epäonnistumisista. On tärkeää, että palautteen saaja tietää miten toimia jatkossa paremmin ja mitä hän olisi voinut tehdä toisin. (Saksala 2015, 53.)

Huippuluovien ryhmien johtajat voivat olla ihmistyypiltään erilaisia eikä tällaisten ryhmien johtamisen oppimiseen ole vain yhtä tiettyä tapaa: luovuuden johtaminen on yhtä paljon taidetta kuin tiedettä (Koski 2001, 189). Sydänmaanlakan mielestä tietynlainen persoonatyyppi ei tee itsessään hyvää johtajaa, vaan tärkeintä on että johtaja on oma itsensä. Yleisesti toivotaan, että hyvä johtaja olisi luonteenpiirteiltään päättäväinen, sosiaalinen, luotettava, innostava ja nöyrä. (Sydänmaanlakka 2009, 167.)

Tilannejohtamismallin perusnäkemys on se, että erilaista johtamistyyliä vaaditaan erilaisissa tilanteissa. Jotta johtaja voisi olla tehokas niin hänen tulee muokata tapaansa johtaa tilanteeseen sopivalla tavalla. (Sydänmaanlakka 2009, 166.)

Tuottajan tulee omata tietyn verran herkkyyttä, sillä hänen täytyy sanoa useasti ”EI” tilanteissa, jossa on kyseessä toisen vaivalla ja intohimolla tehty työ. Vaatii taitoa osata muotoilla rakentavasti se ettei esimerkiksi luettu käsikirjoitus ole

omasta mielestä ollenkaan kiinnostava, sillä kyse on kuitenkin ihmisen omasta mielipiteestä ja ne ovat kuitenkin makuasioita. (Peltola 2016.) Älykäs johtaja osaakin tarvittaessa käskää, mutta hänellä on herkkyyttä tehdä niin oikealla ajoituksella ja oikeassa paikassa, jolloin se ei toisesta osapuolesta tunnu "pomoteltulta". (Sydänmaanlakka 2009, 125.) Saksalan teoksessa haastateltavana ollut vastaava tuottaja Milla Bruneau toteaa, että kuvitelma siitä että valta toisi jotakin extraa elämään on väärä syy lähteä tuottajaksi. (Saksala 2015, 74.)

Transformationalinen johtaja sopeuttaa toimintansa seuraajiensa tarpeiden ja motiivien mukaan. He toimivat hyvinä roolimalleina ja kykenevät luomaan ja viestimään selkeän vision organisaatiolle ja heihin luotetaan. (Sydänmaanlakka 2009, 42.) Tuottaja työskentelee läheisesti taiteellisesti itsetietoisten ja omaan visioonsa vahvasti uskovien ihmisten kanssa. Hänen tulee kyetä johtamaan välillä haastaviakin henkilöitä sekä pohtia onko missäkin tilanteessa enemmän johtaja vai samalla viivalla oleva kumppani. (Saksala 2015, 46-47.)

Sasioglu ei pidä itseään "nyrkkiä pöytään"-johtajana, joka päättää asioista yksin ja ei keskustele tekijöiden kanssa. Hän haluaa kannustaa tekijöitään kertomaan mitä he ajattelevat, mitä he tuntevat ja yrittää ymmärtää ihmisten erilaisia tilanteita ja auttaa löytämään ratkaisut. On tärkeää tiedostaa, että jokaisella elokuva-alalla työskentelevällä henkilöllä on haasteita ja aina ei ole helppoa tulla kaikkien kanssa toimeen ja työskennellä samassa tuotannossa. (Sasioglu 2016.)

Teoksessaan Gates puhuu henkisestä läsnäolosta. Henkisesti läsnä olevaa henkilöä on helppo lähestyä, koska hän on suunnannut kaiken huomiokykynsä työhön. Hän pystyy tarjoamaan näistä voimavaroista myös työntekijöilleen huomiota, ongelmanratkaisukykyä sekä innokkuuttaan. Virtauksen vallassa oleva johtaja on parhaiten selvillä työntekijöidensä tunteista ja tilanteen vaatimuksista, sekä eläytyä tilanteen vaatimalla tavalla. (Gates 1999, 132.)

Johtaminen on kuitenkin taito, jossa voi harjaantua ja kehittyä. Tietoperusta taustalla on hyödyllistä, mutta tieto pitää ennen kaikkea osata sisäistää soveltaen käytäntöön. Vaaditaan myös paljon käytännön kokemusta tullakseen

hyväksi johtajaksi, sillä sitä ei voi oppia kirjoja lukemalla. Kukaan ei synny suoraan erinomaiseksi johtajaksi ja olisikin hyvä antaa itselleen aikaa kasvaa sellaiseksi. Ei tule hypätä aikaisin liian suuriin saappaisiin tai joutua liian vaikeiden tilanteiden eteen. Johtaja joka on liian vaikeassa tehtävässä ei voi nauttia työstään tai olla tarpeeksi hyvä johtaja työntekijöilleen. On myös muistettava, että johtajana kukaan ei tule täysin valmiiksi koskaan. (Sydänmaanlakka 2009, 92-93. 95.)

Sasioglun mielestä johtaminen on kokoajan helpompaa ja helpompaa sekä kokemusta tulee jatkuvasti lisää. Oman paikan löytäminen vie aikaa ja aina ei ole helpointa johtaa itseään vanhempia ja kokeneempia ihmisiä, jotka ovat olleet kauemmin elokuva-alan kuvioissa. (Sasioglu 2016.)

Johtajat näkevät yhä enemmän paradoksisia tilanteita, joissa joko-tai-ratkaisut eivät ole oikeita. Mitä taitavammin johtaja pystyy paradokseja ratkaisuun niin sitä taitavampi johtaja hän on. Hänen tulee pystyä tekemään sekä-että-päätöksiä. Johtajan täytyy kehittää jatkuvasti itseään ja osaamistaan, jotta hän osaa toimia uusissa toimintaympäristöissä sekä synnyttää luovuutta ja innovatiivisuutta. Jatkuva oppiminen sekä myös poisoppiminen on tärkeää. (Sydänmaanlakka 2009, 145.)

Osa tuottajista on alkanut jo varhaisessa vaiheessa tuottaa ja johtaa hankkeita sekä projekteja ennen varsinaiseksi elokuvatuottajaksi tuleamista. Joskus hankkeissa ei ole ollut tarpeeksi pätevää johtajahahmoa ja tuottaja on huomannut että asiat pystyisi tehdä paremmin ja päättää lähteä viemään niitä eteenpäin. (Pösö 2016.)

Johtajuudentaju ja halu johtaa voi alkaa jo varsin aikaisessa vaiheessa. Yleensä vaikeissa ja epätavallisissa tilanteissa sisäinen halu johtaa voi nousta esiin, kun yrittää ratkaista ongelmia ja liikkua osaamisensa ääri rajoilla. (Sydänmaanlakka 2009, 171-172.)

Tuottajaksi voi päätyä myös käytännön syistä kun omille hankkeille ei löydy tai ei vain ole tuottajaa ja näin rahoittajaa (Nikki 2016). Tällöin asiat on täytynyt opetella itse jotta pääsee tekemään haluamiaan projekteja (Temonen 2016).

Luovalla alalla ihmisiä johtavalta henkilöltä voidaan edellyttää itsetuntemusta ja interpersoonallista älykkyyttä, joka itse käsitteen lanseeranneen Gardnerin (1993) mukaan tarkoittaa kykyä ymmärtää erilasten ihmisten työtapoja, temperamentteja, motiiveja, mielialoja ja persoonallisuuksia. (Koski 2001, 173.)

6.2 Arvostus itseä ja muita kohtaan

Tuottajan tärkeitä työtehtäviä tuotannon ennakkoprosessissa on kommunikointi käsikirjoituksen parissa työskentelevien ihmisten, eli vaihtelevasti käsikirjoittajan, ohjaajan tai muun taiteilijan kanssa. Etenkin jos kyseessä on adaptaatio käsikirjoitus, niin alkuvaiheessa voi olla useampia toimijoita mukana. Näistä kolmesta elokuvan päävastaajasta (tuottaja, ohjaaja ja käsikirjoittaja) käytetään nimitystä triangeli- tai kolmikantamalli. (Hyytiäinen, 2004, 14.) Nykypäivänä käsikirjoittajan ja ohjaajan lisäksi ydinkolmikkoon voi kuulua myös elokuvan leikkaaja. Tuottaja voi keskustella leikkaajan kanssa ilman ohjaajaa, jolloin esiin nousee ehkä uusia näkökulmia ja asioita, joista ei ole viitsitty keskustella ohjaajan läsnä ollessa. (Hyytiä 2015.)

Tuottajan tuleekin valita tarkkaan, kenet ottaa elokuvaprosessiin kumppaniksi, sillä yhteinen taival jatkuu vielä elokuvan valmistumisen jälkeenkin. Tuottajien mukaan hyvä yhteishenki ja yhteen hitsautunut ydintiimi näkyy valkokankaalla valmiissa elokuvassa. (Hyytiä 2015.) Kuitenkaan liian hauskaakaan ei tarvitse olla, sillä ollaan kuitenkin tekemässä töitä (Selin 2015). Näyttelijöiden valinnassa Hyytiä antaa ohjaajan luottaa omaan vaistoonsa, mutta jos joku näyttelijäehdokka ei tunnu hänestä ollenkaan sopivalta niin hän ilmaisee mielipiteensä (Hyytiä 2015).

Tuottajalla tuleekin olla melkoinen ihmistuntemus. Valitessaan ohjaajaa ja käsikirjoittajaa hänen tulee huomioida, että kyseisten henkilöiden kanssa tulee kyetä kohtaamaan erimielisyydet sekä jaksaa puhaltaa yhteen hiileen vielä vuosia elokuvan valmistumisen jälkeenkin. Toimivan tuotannon jälkeen tuottaja valitseekin useimmiten tiimiinsä uudelleen jäsenet, jotka tuntee ja tietää työskente-

lyn toimivan. Tuottaja Lwoff sanookin, että kokenut ohjaaja tuntee niin sanotun tuotantokoneiston, jolloin hän osaa vaatia muilta ja itseltään parasta, ei tyydy ensimmäiseen vaihtoehtoon tai muutenkaan etene liian leppoisalla meiningillä. Esimerkiksi tuoreilla ohjaajilla ja käsikirjoittajilla on kyllä paljon halua ja intoa, mutta ymmärrys joistakin asioista puuttuu. (Lwoff 2015.)

Tuottaja Penttilä-Asikaisen mukaan tuottajan on tärkeää tiedostaa, että kaikilla on tunteita ja vahvoja mielipiteitä asioista. On tilanteita, jolloin tuottajan on helpompi sulkea omat tunteensa pois ja kasvattaa paksu nahka. (Penttilä-Asikainen 2015).

Selin painottaa, että kukaan ei voi alkaa egoilemaan. Henkilön kanssa joka tarttuu omiin mielipiteisiin ja näkemyksiin liikaa eikä ota muilta kritiikkiä vastaan ei voi työskennellä. Selinin mukaan tuottajan tulisikin haastaa tekijöitä, kyseenalaistaa heidän valintojaan ja rohkaista heitä luopumaan ja katsomaan asioita uusin silmin. (Selin 2015.) Tuottajalla on oikeus vaatia tekijöiltään parempaa. Tuotantoyhtiö on kuitenkin se, joka maksaa tekijöilleen heidän palkkansa ja tällöin on oikeus patistaa myös kumppaneitaan yrittämään kovemmin. Etenkin käsikirjoitusvaiheessa se on tärkeää, koska silloin voidaan tehdä vielä muutoksia ja uudelleen yrittäminen on mahdollista. (Lwoff 2015.) Ohjaajana Temonen arvostaa tuottajaa, joka osaa ilmaista selkeästi mitä haluaa, mitkä ovat reunaehdot ja mitä tehdään milloinkin, jolloin ohjaajan on helppo olla mukana. Asetettujen reunaehtojen sisällä ohjaajan on turvallista työskennellä vapaasti. (Temonen 2016.)

Tuottaja kuulee usein ”Ei”-sanan, mutta hänen tulee osata sanoa se myös käsikirjoittajalle ja ohjaajalle. Jos jokin asia ei mene läpi toivotusti, niin tuottajan tehtävänä on sanoa se kärjistetysti sanottuna ”saattohoitona” käsikirjoittajalle ja ohjaajalle. (Lwoff 2015.)

Elokuvatuotannon päätekijältä vaaditaan paljon, eikä kiitos usein seiso lopussa vaikka voisi ajatella niin. Ei ole kyse vain elokuvien tekemisestä, vaan jokainen tuotanto on omanlaisensa prosessi. Hyytiän mukaan elokuvaan kuin elokuvaan täytyy puhalttaa henki, kuten mihin tahansa teokseen. (Hyytiä 2015.) Temonen arvostaa tuottajia, joiden näkemykseen voi selkeästi luottaa ja tiedostaa, että he

todella osaavat ajatella tuotantoa usean vuoden päähän. Vielä valmiin teoksen jälkeen he ovaavat perustella ratkaisujaan, joita aikoinaan ovat tehneet esimerkiksi kuvausvaiheessa. (Temonen 2016.)

Sasioglusta tuottaja voisi saada enemmänkin arvostusta, sillä tuottajan viitta on monellakin tapaa äärimmäisen raskas kannettavaksi. Hän kaipaasi sitä että ihmiset ymmärtäisivät kuinka vaativaa työ on. Työnkuvaan kuuluu yöunien mentämistä ja riskien ottamista samaan aikaan, kun tulisi olla omalle ryhmälleen olkapää ja kaveri.

On niin monta asiaa joissa pitää olla vaikuttamassa. Jos henkilö ei saa heti vastausta kysymykseensä, niin se ei tarkoita sitä, että tuottaja olisi istumassa bissellä kavereidensa kanssa, vaan sitä että on vain niin paljon hommaa, joka pitää saada tehdyksi. (Sasioglu 2016.)

Tuottajan työnkuva on hyvin epäselvä alan ulkopuolisille ihmisille ja elokuvan katsojat harvoin tietävät, mikä tuottajan rooli on elokuvassa (Pesonen, P 2016). On kuitenkin toinen kysymys tarvitseeko heidän välttämättä tietääkään tai osoittaa elokuvan katsojana tuottajalle erityistä arvostusta. Pelkkiä lopputekstejä katsomalla ei voi tietää, kuka on minkäkin päätöksen takana. Asia on toisaalta yksinkertainen, mutta käytännössä työn sisältö vaihtelee niin paljon tuotannon mukaan. Oli ala tai ammatti mikä tahansa postinkantajasta palomieheen, niin kysymys on sama: arvostetaanko henkilön työtä tarpeeksi. Paljon tärkeämpää olisikin tiedostaa oma minäkuva ja itsevarmuus, kuin toivoa että joku arvostaisi vähän enemmän. (Pesonen, AH 2016.)

Myös elokuva-alan tekijöillä ei ole täysin kattavaa mielikuvaa siitä, mitä tuottajan työ sisältää. Kuitenkin tässä asiassa on menty paljon eteenpäin, eikä tuottajaa ajatella enää rahakirsun päällä istuvaksi kaikkivaltiaaksi tai liimapäisen tyyppiseksi managerihahmoksi. (Pösö 2016.) Tai strereotyyppisesti anheeksi shapanjaa juovaksi, sikaria polttelevaksi henkilöksi, joka vastaa rahoista (Adler 2004, 3). Nuorten tekijöiden mielikuvat ovat muuttuneet, eikä tuottajaa ajatella enää vihollisena tai tuotannon välttämättömänä, pahana tyyppinä. (Sasioglu 2016).

Voisi ajatella, että ne tuottajat, jotka ansaitsevat arvostuksen, niin heitä arvostetaan. Elokuva-alalla tulisi tekijöiden muistaa, että samat henkilöt tulevat tekemään elokuvia yhdessä vielä useita vuosikymmeniä, jolloin hankalat tai epäreitetyt tyypit tullaan muistamaan. (Nikki 2016.)

6.3 Yleisön edustaja

Tuottaja on pääasiassa aina se, joka edustaa tuotannossa alusta alkaen myös yleisön ääntä. Selin muistuttaa kuitenkin, että yleisöä edustamalla hän edustaa samalla tietenkin itseään, sillä ei tuottajakaan voi markkinoida teosta josta ei pidä. (Selin 2015.)

Peltolan mukaan tuottaja on oikea henkilö edustamaan yleisöä, sillä elokuvan muiden taiteellisten tekijöiden kuten ohjaajan tai käsikirjoittajan ei kannata ajatella katsojia. Taiteellisen tekijän tulee kuunnella kokoajan sydäntään, sillä jos hän alkaa luomisprosessissa miettiä mitä muut ajattelevat niin se syö luovuutta ja asettaa tulppia uuden luomiselle. Tuottaja voi ottaa halutessaan etäisyyttä taiteelliseen puoleen ja palata katsomaan sitä sitten ”uusien silmin” ja ottaa objektiivisemmän näkökulman. (Peltola 2016.)

Tuottaja on parhaimmillaan yleisön edustaja. Hän pystyy tarkastelemaan teosta hieman ulkopuolelta ja parhaassa tapauksessa pitämään emotionaalisen etäisyyden itse elokuvaan, jolloin hän voi hieman kriittisemminkin katsoa sitä. (Sasiolgu 2016.) Ei ole kuitenkaan itsestään selvää, että tuottaja olisi parempi näkemään elokuvan katsojan silmin. Siksi myös ulkopuolille tahoille kuten rahoittajille pidetään katselukierroksia. (Sucksdorff 2016.)

Pesonen ei usko täysin siihen, että yksi henkilö voisi edustaa katsojia ja yleisöä. Käsikirjoittaja, ohjaaja, rahoittaja tai tuottajakaan ei voi muodostaa kuin yleisen pohjan perusteella arvioin siitä mitä katsojat haluavat. Lopullisen tuloksen näkee vasta kun elokuva pääsee teattereihin. Mielenpide elokuvasta on aina subjektiivinen ja ei ole yhtä ainoaa oikeaa vastausta, joten voidaan pikemminkin

tehdä vain karkeita päätelmiä vastaanotosta. Silti odotukset saattavat osoittautua harhaksi. (Pesonen, AH 2016.)

Temosen mielestä tuottaja on juuri oikea henkilö edustamaan yleisöä ja katsojia. Hänen mukaansa elokuva-alalla ollaan juurikin myös yleisön palvelijoita:

Ei täällä tehdä omaa taidetta. Jos haluaa tehdä omaa taidetta, niin voi maalata tauluja tai tehdä Youtube-videoita. Me teemme jotakin, jolla kilpailemme ihmisten vapaa-ajasta. Silloin me otetaan vapaa-aikaa muilta ihmisiltä omilla teoksillamme ja silloin meidän tulee pystyä ajattelemaan mitä he haluavat katsoa, mikä on hyvää ja mikä sopii tähän aikakautteen. (Temonen 2016.)

Pösön mielestä taas yleisön edustamista tärkeämpää on se, että kaikkien tulisi tehdä juuri sellaisia elokuvia, joita itse haluaisi katsoa. Muuten on riski, että omia elokuvia ei itsekään pian halua katsoa, jos ei ole itse vaikuttanut sisällöstä. Jos kohdeyleisön ajattelua mietitään jo elokuvan tekovaiheessa, niin se tulisi tehdä järkyttävän hyvin jotta siitä olisi oikeasti hyötyä. Sisällön kohdalla ei tulisi siis ajatella yleisöä, vaan vasta mielummin markkinoinnissa miettiä miten katsojia lähestytään. (Pösö 2016.)

6.4 Ulkopuoliset tahot

Elokuvatuotantoihin otetaan lähes aina yhdestä useampaan yhteistyökumppaneita. Yhteistyöstä on usein taloudellista hyötyä tuotannolle, mutta kaikella on hintansa. Yksi yleinen esimerkki yhteistyön näkyvyydestä on se, että yhteistyökumppani edellyttää tuotteidensa ja yrityksen näkyvyyttä elokuvatuotannossa tai itse elokuvassa. Näissä tilanteissa on usein erimielisyyksiä ulkopuolisten tahojen sekä taiteellisten tekijöiden välillä. (Pirilä & Kivi 2015, 38-39.) Osalle tuottajista ulkopuolisten tahojen kanssa neuvottelu ja sopuun pääseminen on vaikeampaa, kun rahoittajien mieltymysten kanssa tulisi päästä yhteisymmärrykseen. Tuottaja ei saisi kuitenkaan antaa valtaa rahoittajille, vaan olla se joka kantaa vastuun ja myös päättää lopullisesti asioista. (Temonen 2016.) Aloittelevat tuottajat saattavat ottaa ulkopuolisten tahojen kommentit turhan helposti

vaatimuksena, mitä ne Suomessa harvoin ovat. Kokeneemmat tuottajat osaavat suodattaa palautteen ja eivät ota kaikkea niin vakavasti. (Pesonen, P 2016.) Yleensä tuottajat ovat myös aina elokuvan puolella, eivätkä niin sanotusti myy halvalla, jotta elokuvaan saataisiin lisää rahoitusta yksityisiltä tahoilta tai sponsoreilta (Jankeri 2016).

Ulkopuolisten tahojen kanssa toimiminen on aina haastavaa eikä tuottajan ole helppoa olla siinä välissä:

Ihan kuin olisi kaksi kaveria, jotka eivät tule keskenään toimeen ja sitten sä olet siinä välissä niiden molempien kavereina. Te meette kolmisteon jonnekin ja sä olet sitten se, joka hoitaa tilanteita. Monesti on sellainen olo, että pitää niitä tilanteita sovittelaa. (Sasiologu 2016.)

Tuottajan työhön kuuluu paljon puhumista kuten asioista neuvottelua ja ongelmanratkaisua keskustelemalla (Saksala 2015, 213). Tuottaja on tuotannossa se joka toimii sekä taiteellisten tekijöiden (käsikirjoittajan ja ohjaajan) sekä ulkopuolisten tahojen kuten rahoittajan ja levittäjän edustajina toisilleen. Hän on yleensä ikään kuin hämähäkki keskellä seittiä ja yrittää ymmärtää jokaisen tarpeet ja miksi he haluavat mitä haluavat. Tilanteesta riippuen ulkopuoliset tahot myös kommentoivat ja antavat palautetta prosessin aikana aina käsikirjoituksesta leikkausversioon. (Sucksdorff 2016.) Tuottajan tulisi osata ottaa nämä eri näkökulmat huomioon ja toimia siltana palautteen eteenpäin viemisessä ohjaajalle ja käsikirjoittajalle (Sasiologu 2016). Tuottajan päätös on kuinka paljon hän muiden tahojen kommentoinnista vie taiteelliselle tiimilleen asti. Väärällä hetkellä kommentointi voi vain sekoittaa käsikirjoittajan ja ohjaajan päätä liikaa. (Sucksdorff 2016.)

Ymmärrystä kaivataankin aina ulkopuolisen tahon kommentoimissa työvaiheita. Silloin saadaan aina vähemmän ammattitaitoista kommenttia oli tämä ulkopuolinen ala mikä tahansa. Erinomaisella sisällön tuntemisella voidaan kuitenkin näissäkin tapauksessa projektista vieraampien palautetta ymmärtää ja miettiä kokonaisuuden kannalta. Kun tuottaja on itse sisäistänyt hankkeen ytimen ja tietää mitä teokselta halutaan, niin hänen tulisi osata nähdä mitkä päätökset vaikuttavat sisältöön positiivisesti ja mikä taas ei käy. (Pösö 2016.)

Ilmiselvää on kuitenkin aina se että niin ulkopuolinen rahoittaja, yhteistyökumppani tai taiteellisen tiimin jäsen on yksilö, jolla on oma henkilökohtainen maku ja mielipide eikä kaikkea voi vain huomioida. (Sucksdorff 2016.)

Asiakaslähtöisissä hankkeissa asiakas saattaa myös ehdottaa huonoa päätöstä, jolloin tuottajan on uskallettava sanoa mielipiteensä. Hänen kokemuksellaan päätös ei välttämättä ole järkevä, mutta se voidaan silti toteuttaa. (Temonen 2016.) Ohjaajalähtöisissä projekteissa ohjaaja saattaa olla tarkka siitä, mihin yhteistyökuvioihin suostutaan ja miten se näkyy valmiissa teoksessa. Tuottajasta lähtöisin olevissa hankkeissa ohjaaja saattaa myöntyä helpommin tuottajan päätöksiin sisällyttää ulkopuolisia tahoja ja yhteistyökumppaneita myös käsikirjoitukseen tai visuaalisesti esim. näkyviin logoihin kuvauspaikassa. (Nikki 2016.)

Voisi kuvitella, että monen tahon mielipiteiden kuuntelu tai yhteistyöneuvottelut ovat aina toiselta osapuolelta pois, mutta näin asia ei kuitenkaan ole. Vaikka osapuolia olisi useita niin ei pidä paikkaansa se, että neuvotteluissa toiseen suuntaan kumartuessa automaattisesti toiseen suuntaan pyllistäisi. (Sucksdorff 2016.)

6.5 Taiteellisen tiimin tuki

Peltola arvostaa sitä turvallisuuden tunnetta, jonka tuottaja voi käsikirjoittajalle tuoda. On tärkeää että tuottaja kykenee luomaan tekijöilleen sellaisen olon, että missään vaiheessa heitä ei olla hylkäämässä ja työstä välitetään. (Peltola 2016.) Työrauhan lisäksi tuottajan tuki on tärkeää silloin kun teos on valmis ja se esitellään ulkomaailmalle. Tällöin käsikirjoittaja tai ohjaaja saattaa olla haavoittuvainen, kun iso työ on saatu päätökseen. Tuottajan tulisi seistä tekijänsä rinnalla ja olla tukena. (Pesonen, AH 2016.) Parhaimmillaan tuottajan ja taiteellisen tekijän välinen suhde on molemminpuolinen, 100% luottava, tukeva ja eteenpäin vievä (Jankeri 2016). Tuottaja kaipaa myös samanlailla tukea käsikirjoittajalta ja ohjaajalta eikä kyse ole missään nimessä yksipuolisesta hoivasuhteesta jossa tuottaja hoivaa taiteilijoita (Pesonen, AH 2016).

Hankkeen aikana tuottaja osaa sopivassa määrin olla ohjaajan ja käsikirjoittajan tukena, mutta osaa antaa myös tilaa käsikirjoituksen kehittymiselle. Jos näyttää siltä, että käsikirjoittaja tai ohjaaja on eksyksissä, niin osataan positiivisesti provosoida ja antaa uutta potkua tekijälle, jolloin uusi ajatteluprosessi lähtee käyntiin. (Pesonen, AH 2016.) Jos ajatusprosessi on tullut umpikujaan, niin tuottajan tuoma uusi energia ja tunne siitä, että hanketta kannattaa viedä eteenpäin innostaa käsikirjoittajaa ja ohjaajaa (Pesonen, P 2016). Pahinta on se, että tuottajalle tulee tilannesokeus, jolloin tuottaja ei näe tekijästään mitä tämä tarvitsee ja hiillostaa väärällä tavalla tätä edistymään prosessissa (Pesonen, AH 2016).

7 Unelmaduuni

7.1 Rakkaudesta lajiin

Tuottajat kertovat tekevänsä työtään aivan kuin rakkaudesta lajiin. Tehdään tekemisen palosta ja arvostetaan joka päivä mahdollisuutta ylipäättään tehdä työkseen elokuvia. Ei voi sokeasti vain tavoitella menestystä, vaan elokuvia tehdään teos kerrallaan aiheen ja aihion mukaisesti. (Hyytiä 2015.) Tehdään innokkuudesta tehdä elokuvia ja taidetta, ei silkasta kunnianhimosta tehdä rahaa tai tavoitella valtaa (Penttilä-Asikainen 2015).

Palkitseva työ onkin usein merkittävämpi tekijä kuin palkkion eteen tehtävä työ, vaikka toki rahalla on oma painoarvonsa. Kuitenkin tekijälleen mielihyvää tuottava työ on palkitsevaa ja siitä tulee iloiseksi ja onnelliseksi. Silloin työ itsessään saa tekijänsä tarkkaavaiseksi, kun taas epämukava työ aiheuttaa stressiä ja ärtymystä, jolloin palkkiokaan ei riitä pelkäksi motivaattoriksi. (Goleman 1999, 130.) Elokuvien tekeminen ja olla osana niiden prosessia tulisikin innostaa tuottajaa edelleen, vaikka työtä olisi tehnyt jo kauan. Jokaisen elokuvan tulisi tuntua saavutukselta ja tulokselta, josta voi olla ylpeä ja iloinen. (Macnab & Swart 2012, 148.)

Teoksessaan kirjailija Gates puhuu virtauksesta. Tutkimuksen mukaan virtaukseen pääsi parhaiten mukaan vaativaa, motimutkaista ja itsenäistä työtä tekevät henkilöt. Yksitoikkoista ja samaa toistoa tekevien ihmisten on vaikeampaa päästä virtaukseen. Virtauksessa kyse on siitä, että ihminen nauttii työstään ja on siinä niin sisällä, että saa siitä ikään kuin motivaation polttoainetta. Tällöin haastavimmatkaan työtehtävät eivät lannista, vaan niihin suhtaudutaan suurella motivaatiolla. Virtauksen sisällä aivot eivät uuvu haastavimmastakaan tehtävästä, vaan kuluttavat vähän energiaa. Virtauksen ulkopuolella ajattelu on katkonaista ja sekavaa, sekä ajatusten järjestäminen ja viisaasti ajatteleminen on kulluttavaa. (Gates 1999, 130-131.)

Temonen käyttää tuottajan työn kiehtovuudessa urheiluvertauskuvaa. Tuottajan työ on hänestä sama kuin olisi pikajuoksija: suoritukset (tuotannot) ovat suhteellisen lyhyitä, mutta vaativat pitkän harjoitteluajan. Hänestä 100m juoksijan voitto tuntuu samalta kuin se että saisi yhteistyökumppanin tai asiakkaan vakuutettua siitä, että tehdään tämä tuotanto yhdessä. Tunne voisi olla silloin sama juoksijan kanssa, eli järjettömän hyvä fiilis. Jos urheiluvertauskuvaa jatketaan pidemmälle ja kuvitellaan että voittoja tulisi juoksijalle useampia, niin silloin voisi sanoa että kausi on ollut hyvä ja MM-kilpailuissa voi tapahtua ihmeitä. Tätä voi verrata elokuvatuotantoon. (Temonen 2016.)

Pösöstä on kiehtovaa olla ison ja pienen kuvan kanssa tekemisissä. Mikään työpäivä ei ole täysin samanlainen: aamulla saattaa istua ja puhua isoista linjauksista ja rahoituksista ja iltapäivällä saattaa olla seisomassa pysäyttämässä kuvauksissa liikennettä. (Pösö 2016.)

Sucksdorffin mielestä palkitsevaa on se, kun saadaan onnistumaan jokin, mikä on vaikuttanut mahdolltomalta. Jokaisessa hankkeessa on aina jokin samankaltainen kriittinen palikka, joka liittyy hyvin usein rahoitukseen. Hienoja ovat ne hetket, kun sitten saa rahoittajan mukaan hankkeeseen. Sen jälkeen pääsee soittamaan omalle ydintiimilleen, että nyt mennään tuotantoon ja tämä todella tapahtuu. (Sucksdorff 2016.) Myös Temosen mielestä parasta tuottamisessa on se kun saa jonkun vakuutettua siitä että tämä on hyvä juttu, sillä kokoajan

myydään vain mielikuvaa kun mitään konkreettista ei ole esittää (Temonen 2016).

Sasioglu on iloinen niistä hetkistä, kun on päässyt auttamaan jotakin henkilöä ja tämä henkilö on sen vuoksi päässyt kokemaan jotakin hienoa tai edistynyt urallaan. Harvoin hienoimpia ovat ne hetket kun on tehnyt yksin jotakin hienoa, vaan ne kun on päässyt auttamaan jotakin tyyppiä. (Sasioglu 2016.)

Bardy kertoo sisäisestä poltteesta, jota tunsikin aina siihen saakka kunnes ensimmäistä kertaa näki itsensä lopputeksteissä tuottajana sekä käsikirjoittajana. Hän luuli tällöin palon hellittävän, mutta polte ei kuitenkaan lakannut vaan se kasvoi entisestään. (Bardy 2015.) Myös Pösöstä tuntuu aina yhtä hienolta nähdä oma nimi isolla valkokankaalla (Pösö 2016).

7.2 Elokuvan teon taika

Temosen mielestä elokuva on ehdottomasti parhain kulttuurimuoto, sillä se jättää aikakaudesta niin selkeän muistijäljen – voidaan aina palata menneeseen aikaan. Elokuvana on ainoa teos, joka yhdistää monia osa-alueita, sillä siinä on tekstillinen osa, kuvallinen osa eli miltä kaikki näyttää (esim. puvustus) sekä musiikki. Esimerkiksi kirjassa on vain teksti ja loput lukijan mielikuvituksen varassa. Elokuvan kulttuurijälki on niin paljon isompi kuin minkään muun taidenumeron. Sitä harvemmin ajatellaan, sillä elokuva on kuitenkin yleensä enemmän viihdeteos. (Temonen 2016.) Myös Pösöä ihastuttaa elokuvan matka valmiiksi teoksesi:

Onhan se nyt sairaan siisti duuni, kun tässä työssä saa nimenomaan myös leikkiä. Mahtavaa miten me toistetaan todellisuutta ja huijataan että se on todellisuutta. Vaikka olisi kuinka alkutaipaleella tuotantoyhtiönä, niin silti omat teokset matkustavat ympäri maailmaa ja joku aina jossakin toisaalla niitä katsoo. Se on aina älyttömän hienoa, kun meidän tuhansien kalakukkojen maasta lähtee jotakin maailmalle. (Pösö 2016.)

Elokuvan teossa on hienoa se, että voi päästä sellaisiin paikkoihin, joihin ei muuten ikinä tulisi mentyä ja löytää itsensä ihan kummallisista paikoista. Se an-

taa mahdollisuuden kokea jännittäviä asioita ja tavata ihmisiä, joita ei olisi ikinä voinut kuvitella tapaavansa. (Sasioglu 2016.) Tuottajan työnkuva on niin laaja ja värikäs, että työstä voi innostua uudelleen jatkuvasti ja siitä saa hyvän olon (Sucksdorff 2016).

7.3 Tulevaisuus

Haastatteluni lopuksi kysyin tuottajilta sekä käsikirjoittajilta ja ohjaajilta voisiko kotimaisen elokuvan tuottaja tehdä tänä päivänä ja tulevaisuudessa jotakin erilailla tai paremmin. Työssä on varaa kehittyä kokoajan ja elokuva-ala muuttuu jatkuvasti ja elää uutta aikaa, jolloin vanhat ja uudet tekijät kohtaavat erilaisia haasteita.

Tuottaja vaikuttaa tekemillään päätöksillään joka päivä ja vie eteenpäin oman alansa kulttuurin. Hän mahdollistaa taiteilijoiden ja luovien tekijöiden pääsyn toteuttamaan itseään. On tuottajasta itsestään kiinni, kuinka paljon hän voi saada teoillaan aikaiseksi taiteen ja kulttuurin kentällä. Siihen vaaditaan esimerkiksi hyvää näkemystä, ammattitaitoa ja rohkeutta. (Saksala 2015, 241.)

Temosen mielestä tuottajien tulisi olla paremmin kartalla tekniikasta ja teknillisestä toteuttamisesta. Nykyään useimmilla tuottajilla ei ole keinoja sanoa alaisille että hoitaisivat itse jonkin asian toisin, sillä heillä ei ole tietoa eikä välttämättä kokemusta esimerkiksi valaisemisesta tai kuvaamisesta. Periaatetasolla tuottaja voi päätellä asioita, mutta häneltä puuttuu kokemus luovista ratkaisuista kuten siitä millainen tekniikkakalusto on todella tarpeellinen vai voitaisiinko miettiä toista tapaa toimia. Näissä tilanteissa päätösvalta annetaankin yleensä jollekin muulle, jolloin ulkopuolisemmilla henkilöillä on paljon vastuuta. (Temonen 2016.)

Sucksdorffin mielestä on paljonkin asioita, joita voisi tehdä paremmin. Ikävä kyllä liikkumavara ei ole suuri olemassa olevilla budjeteilla, jotka ovat pienemmät kuin muissa Pohjoismaissa. Lisäksi kotimainen elokuva kilpailee lipputuloista ulkomaalaisten isojen rahoitusten ja talojen elokuvien kanssa. Alaa voisi kehittää siihen suuntaan, että olisi enemmän liikkumavaraa ja aikaa. (Sucksdorff

2016.) Kehittymisen kannalta olisi hyväksi, että kokeiltaisiin aina edellisen projektin jälkeen tehdä hieman uudella tavalla seuraava. Toki turvallisempaa on tehdä samanlailla kuin ennenkin, mutta kun uskaltaa yrittää niin aina voi löytyä vielä parempi ja fiksumpi tapa. Alan ja ammatin kannalta olisi tärkeää tarttua rohkeasti uusiin tapoihin toteuttaa elokuvia. (Pösö 2016.)

Sasioglu on iloinen siitä, että elokuva-ala myös kotimaassa kansainvälistyy. Enää suomalainen elokuva ei tarkoita vain yhtä asiaa tai että se olisi tehtävä Suomessa, suomen kielellä tai suomalaisille ihmisille, vaan se voi olla kaikkea muuta. Siinä on tekijöinä ihmisiä, joille Suomi on kotimaa, mutta taide voi olla ihan jotakin muuta. (Sasioglu 2016.)

Myös Pösö kannustaa ajattelemaan isommin: vaikka elokuva tehtäisiinkin lähtökohtaisesti kotimaiselle yleisölle, niin siinä voitaisiin ajatella myös hieman kansainvälisesti ja miettiä miten elokuvasta saataisiin myös ulkomaalaisille katsojille sopiva elokuvakokemus. Pösö kuitenkin iloitsee, että näyttäisi siltä, että asiassa ollaan menossa kokoajan parempaan suuntaan. (Pösö 2016.)

8 Oma pohdinta

8.1 Tuottajan työn todellisuus

Kun mietin voisinko tehdä opinnäytetyöni aiheesta joka on välillä vaikea edes tiivistää sitä kysyvälle, niin pohdin tulenko sittenkään saamaan vastauksia kysymyksiini. Kuitenkin aiheessa minua kiehtoi juuri se, että en pysty tuottamaan kuitenkaan vain yhtä oikeaa vastausta. Lähinnä päätelmiä ja ajatuksia, joiden uskon olevan oikealla tiellä. Herättämään lukijassakin omia ajatuksia ja saada pohtimaan vastausta. Minua inspiroi myös tällainen aihe, joka liittyy enemmän tunteeseen kuin teoriaan, sillä elokuva-alalla menestyvissä ihmisissä on yleensä aina jotakin muutakin kuin pelkkä ammattitaito. Ei ole vain hyvistä elokuva-arvosteluista kiinni miksi heitä arvostetaan tai miksi heidän kanssaan halutaan tehdä töitä.

Työprosessin jälkeen olen sitä mieltä, että tuottajan tärkeimmät työkalut koostuvat uskaltamisesta hypätä tuntemattomaan vaikka se pelottaisi, rohkeutta epäonnistua, jos on mahdollista onnistua yli odotusten, halu tehdä taidetta ja jotakin merkittävää, vaikka sillä ei voisi rikastua sekä rakkautta elokuvia ja niiden tekemistä kohtaan kävi miten tahansa.

Tuottajalla on vahva intuitio ja luottamus omaan nenään siitä, että tietää mikä on hyvää ja huonoa. Vaikka idea olisi aluksi vain omasta ja muutaman muun mielestä hyvä, niin siitä voidaan tehdä lopulta jotakin merkittävää ja näyttävää. Lopulta se voi vaikuttaa myös suurempaan yleisöön. Tuottaja näkee tällaisissa aihioissa kehitysmahdollisuuden ja uskaltaa lähteä viemään niitä eteenpäin.

Elokuva-alalla uusiin asioihin suhtaudutaan joskus epäluuloisesti ja huvittuneesti, sillä on totuttu pitkään tallaamaan jo tuttua polkua. Vanhat alan konkarit ovat tehneet asiat samanlailla jo kauan, jolloin uudet toimintatavat saattavat hämentää. Uusista toimintatavoista voi kuitenkin seurata paljon hyvää ja tuottajan tulisi pelottomasti kokeilla uutta ja katsoa kuinka käy. Ala kehittyy jatkuvasti ja työssään eteenpäin pyrkivän tuottajan tulisi suhtautua siihen avoimesti ja uteli-aasti. Riskien ottaminen on jännittävää ja pelottavaa, mutta tulisi uskaltaa luottaa siihen, että rohkeista teoista voi seurata paljon ainutlaatuisia asioita. Tuottajan ei tule pelätä epäonnistumista, vaan uskoa siihen mitä hän voi ponnistuksillaan saavuttaa. Tuottaja kohtaa työssään jatkuvasti epäonnistumisia ja lannistumisia, mutta niistä oppii ja tulee saada voimaa yrittää uudelleen. Riskeistä seuraa yleensä jotakin hienoa, joka jää elokuvamaailman historiaan ja muistetaan pitkään.

Työssäni huomasin, että onnellisin tuottaja on yleensä sellainen, joka saa tehdä juuri sellaisia hankkeita ja elokuvia kuin tahtois. Tuottajan työ ei ole pelkkää työtä, vaan enemmänkin elämäntapa, joka edellyttää sitoutumista, uhrautumista ja täydellistä työpanosta. Jotta voisi antaa itsestään kaiken, niin henkilön tulee olla kiinnostunut elokuvan aiheesta ja haluta tehdä siitä mahdollisimman hyvä. Lisäksi halu tehdä taidetta ja jotakin elokuvamaailmalle sekä muulle maailmalle merkittävää näytti olevan asia, joka sai tuottajat jaksamaan vastoinkäymisistä

huolimatta. Halu kertoa tärkeitä ja merkittäviä tarinoita sai heidät tekemään esimerkiksi elokuvia jotka eivät välttämättä aukene suurelle yleisölle.

Viimeiseksi todella tärkeä piirre, joka on melko välttämätön tuottajan työssä. Tuottajan tulee kokea olevansa unelma-ammattissaan ja tekevänsä jotakin merkittävää ja kokee elokuvien tekemisen intohimonaan. Kaikki aiemmin mainitut oikeastaan voisi tiivistää tähän viimeiseen piirteeseen, sillä loppupeleissä kaikki ovat riippuvaisia siitä, että tuottaja omistautuu elokuvien teolle koko sydämelään. Tuottaja voi saavuttaa jotain tavallista suurempaa ainoastaan niin, että hän antaa työlleen kaikkensa ja tietää mitä hyvällä, aidolla ja merkittävällä elokuvalla voi saavuttaa.

Kyse ei ole siitä onko tuottaja käynyt alaan liittyvän koulun, kuinka paljon hänellä on kokemusta tai vuosia mittarissa eikä siihen, kuinka menestyneitä hänen elokuvansa ovat. Onnistunutta ja työssään menestynyttä tuottajaa ei voi yksiselitteisesti mitata vain katsojaluvuilla, palkinnoilla tai mediahuomiolla, sillä vähemmällekkin huomiolle jääneet elokuvat ovat saaneet erilaista kunniaa esimerkiksi kansainvälisesti tai taiteen parissa. Elokuvat ovat saattaneet kotimaassaan jäädä alle ihanne katsojalukujen ja suuren yleisön keskuudessa tuntemattomaksi. Mielestäni menestynyttä tuottajaa ei voi siis yksiselitteisesti mitata millään mittareilla, vaan kyse on enemmänkin siitä, että tuottaja tekee jotakin itseltä merkittävää ja ainutlaatuista, sekä voi olla ylpeä tekemästään. Ehkä tuottaja on itse parhain menestyksensä mittari, sillä menestys merkitsee tuottajille eri asioita.

8.2 Omat mielikuvat ja niiden muuttuminen työn jälkeen

Olen työskennellyt elokuva-alalla pian kaksi vuotta ja toiminut yhteensä yhdeksän eri tuottajan kanssa. Jokainen näistä tuottajista on ollut hyvin erilainen henkilö niin työssään tuottajana kuin ihmisenä nimikkeen takana. Ennen tutkimustani en ollut juuri ajatellut millainen on omasta mielestäni työssään hyvä tuottaja, mitä kaikkea hänen työnkuvaansa oikeasti kuuluu tai miten hän toimii ratkaisuja ja päätöksiä tehdessään. En ollut ennen miettinyt kuinka ihmispersoonaa ammatin takana vaikuttaa tuottajan tapaan työskennellä. Työskentelen

itse tuotanto- ja apulaisohjaajaosastolla ja tuotannosta riippuen tuottajaan joko tutustuu kunnolla ja hänen kanssaan työskentelee läheisesti tai sitten häneen on tutustunut juuri sellaisen pintaraapaisun verran. En ollut kuvitellut tekeväni opinnäytetyötä elokuvatuottajasta, mutta aihetta pohtiessani se tuntui kiinnostavalta ja ihmisissä ajatuksia herättävältä. Huomasin ihmisten kummaksuman aiheittani joka on ymmärrettävää, sillä tuottajan työtä harvemmin huomioidaan tällä tavalla.

Oma mielikuva tuottajasta muuttui työn ja erityisesti haastatteluiden aikana. Ymmärrän nyt miksi tuottaja saattaa välillä olla hieman vetäytynyt tai poissaoleva, sillä hänellä on niin paljon mielen päällä ja asioita, joita tulee tehdä tai joista kantaa vastuuta. Hänen täytyy olla työryhmälleen johtaja ja käyttäytyä myös johtajan tavoin, jotta ihmiset kunnioittavat häntä. Hänen täytyy jatkuvasti edustaa itseään, ammattiaan ja tuotantoa jonka hän tuottaa. Käsitän miksi tuottajat haluavat pitää yleensä talousasiat ja tiedon budjetista itsellään, sillä olen nähnyt miten kiittämättömästi tuottajan tapaan esim. jakaa budjetti eri osastojen välillä suhtaudutaan. Olin yllättynyt miten vaihtelevasti eri tuottajat vastasivat kysymyksiini ja miten yksinkertaiseltakin tuntuva kysymys saattoi herättää henkilöissä voimakkaita reaktioita ja vasta-argumentteja.

Yllätyin siitä kuinka itsekriittisiä tuottajat ovat ja kuinka herkästi he suhtautuvat työhönsä. Yleensä tuottajan näkee vahvana, päättäväisenä ja itsevarmana henkilönä, mutta tutkimuksessani näin näistä ihmisistä toisen puolen. Olen iloinen miten avoimia he olivat, sillä muista lähteistä tällaista aitoa materiaalia olisi ollut mahdotonta löytää. Minusta on hienoa miten tuottajat suhtautuvat työhönsä, vaikka se sisältää niin paljon hankalia tilanteita, vastuuta ja stressiä. Kun kysyin hankalien kysymysten jälkeen tuntuuko heistä siltä, että he ovat silti unelma-ammattissaan, niin tuottajat olivat vilpittömän iloisia ja kiitollisia vastatessaan että ovat. Olin positiivisesti yllättynyt kun huomasin miten leikkisästi ja onnellisena he kertoivat siitä tyydyttyneisyyden tunteesta ja onnesta, jonka he ammatistaan saavat. Vaikka he eivät osallistu esimerkiksi kuvauksiin, jotka itse miellän yhdeksi elokuvan hienoimmista vaiheista.

Toivoisin että opinnäytetyöni ansiosta ihmisten mielikuva tuottajasta muuttuisi myös ja he ymmärtäisivät miten isosta työroolista siinä on kyse. Onneksi mielikuva tuottajasta on parantumassa kokoajan ja myös tuottajat ovat huomanneet sen.

8.3 Kirjallinen materiaali ja työn aikana koostettu materiaali

Opinnäytetyössä koin olennaiseksi verrata kirjalliseen lähdemateriaaliin sitä, mitä itse sain haastatteluista ja keskusteluista kerättyä. Lähdemateriaalina käytin alan kirjallisuutta, aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja aihetta sivuuttavia opinnäytetöitä. Eri lähteissä tuottajasta kirjoitettiin eri sävyyn, mikä kertoi siitä että ihmiset kokevat tuottajan työnkuvan ja roolin eri tavoin.

Kirjallisissa lähteissä toistui aina selkeä ajatus siitä, että ilman tuottajaa ei olisi elokuvatuotantoa. Tuottajien omissa oppaissa osattiin työnkuvasta kirjoittaa laajasti ja ottaa huomioon sen erilaiset vaiheet ja vaatimukset tekijältään. Kirjallisista teoksista puuttui kuitenkin monia asioita, jotka nousivat esiin haastatteluiden kautta. Kirjat keskittyivät enemmän teoriaan ja piirteisiin, jotka tuottajan tulisi omaksua. Kirjoissa esitettiin enemmän ihanne tuottajan malli, kun taas haastatteluissa sain aidomman kuvan siitä, mihin resurssit yhden ihmisen osalta riittävät täyttämään ihanne tuottajan paikan.

Kirjallisesta materiaalista ei käynyt myös ollenkaan ilmi se kuinka kriittisiä tuottajat ovat itselleen ja mikä määrittää sen saako tuottaja olla tyytyväinen itseensä työssään. Kirjallisen lähdemateriaalin jälkeen tulikin yllätyksenä miten vähätellen tuottajat saattoivat suhtautua johonkin kirjassa hyvinkin tärkeäksi nostettuun asiaan ja päinvastoin. Kirjallisessa materiaalissa todellisimmalta tuntuivat ne kohdat, joissa tuottajia oli haastateltu kirjaa varten ja he kertoivat itse omakohtaisia kokemuksiaan.

Mielestäni tuottajan työstä kiinnostuneiden tulisi siis ennen kaikkea kuunnella mitä tuottajilla itsellä on työstä sanottavanaan, eikä olettaa että kaikki oppaissa ja alan kirjallisuudessa kerrottu on täysin sisäistettävää sellaisenaan. En usko,

että työni olisi onnistunut, jos olisin käyttänyt pelkkää valmiiksi kirjoitettua kirjallista materiaalia.

8.4 Työprosessin analysointi

Olen tyytyväinen aihevalintaani sillä halusin tehdä työn aiheesta, jossa pääsisin haastattelemaan ja kuulemaan ihmisten omia ajatuksia ja käyttämään niitä materiaalina työssäni. Aihe ei ole ollut helppo ja sen avaaminen muille ihmisille oli yllättävän vaikeaa. Aiheen lyhyesti tiivistäminen olikin varmaan yksi työn haastavimmista puolista, sillä myös haastatteluita pyytäessäni oli vaikeaa selittää alan ammattilaiselle mitä oikeastaan tutkin työssäni, vaikka se tavallaan onkin yksinkertaista.

Haastattelut menivät pääasiassa hyvin ja jokaisesta haastattelusta sain mielenkiintoista materiaalia. Haastattelut saattoivat toisinaan venyä lähes tunnin pituiseksi, mutta itse haastattelutilanteessa ajankulua ei huomannut. En usko, että haastateltavani huomasivat myöskään, sillä keskustelu jatkui yleensä rikkaana aina viimeiseen kysymykseen saakka. Olen tyytyväinen että päätin tallentaa haastattelut, sillä haastatteluista olisi tullut hyvin erilaisia, jos olisin samaan aikaan yrittänyt kirjata henkilöiden vastauksia. Haastateltava saattoi lähteä puhumaan yhtäkkiä aivan toisesta asiasta, kuin mistä olin alun perin kysynyt. Elokuva-ala ja sen ihmiset on herkkä ja arka aihe, jonka vuoksi en halunnut ottaa riskiä, että vain kirjoittamalla vastaukset ylös olisin saattanut kuulla väärin tai myöhemmin tulkita kirjoittamiani muistiinpanoja väärin. Lopullisessa työssä henkilön vastauksen laatu olisi saattanut muuttua. Oli turvallisempaa nauhoittaa haastattelut, jolloin pystyin referoimaan kuulemaani ja minulla on haastattelut tallessa. Olisi helppoa tarkastaa asia mikäli haastateltava haluaisi tarkastaa, että onko hän todella sanonut mitä olen kirjoittanut. Suurin osa haastateltavistani on myös kiireisiä elokuva-alan tekijöitä, jolloin jatkuva vastausten tarkastuttaminen tai oikoluku kirjoittamistani ei olisi ollut mahdollinen kirjallisen osuuden aikana.

Vaikka olenkin pääasiassa tyytyväinen haastatteluihini, niin seuraavalla kerralla yrittäisin miettiä vielä toimivamman tavan materiaalin keräämiseen. Olisi saattanut olla järkevää suorittaa haastattelut erilaisissa ryppäissä, jolloin olisin voinut pitää tauon ennen seuraavan ryppään haastattelua. Näin olisin ehtinyt purkaa haastattelut kunnolla, liittää ne työhöni ja miettiä muutanko kysymysten laatua ennen seuraavaa haastattelua. Myös käsikirjoittajien ja ohjaajien haastatteluisa olisin voinut miettiä etukäteen enemmän millaisista vastauksista hyödyn eniten. Henkilöt vastasivat kysymyksiin tietenkin oman ammattinsa näkökulmasta ja kirjoitusprosessissa huomasin, että materiaalia jäi siksi käyttämättä että vastaukset eivät sopineet enää tutkimukseen niin hyvin kuin toivoin.

Kokonaisuus työssä on sellainen mitä toivoin, eli haastattelumateriaali on ensisijainen ja kirjallista materiaalia käytetään sitä tukemassa ja vertailukohteenä haastateltujen ihmisten sanojen sanaan. Mielestäni sain jaoteltua ja otsikoitua aihealueet kiinnostaviksi ja helposti lähestyttäviksi. En halunnut tuoda työhön liikaa teoriaa, jolloin työ ei ehkä ole helpoin luettava elokuva-alasta mitään tietämättömälle. Kuitenkin jo perusasiat osaavalle työ on luettavissa ja teoriaa on tukemassa käytännön kokemuksia. Jos tekisin työssä jotakin toisin, niin olisin analysoinut enemmän haastatteluvastausten hedelmällisyyttä verrattuna kysymyksiini ja ottanut aikaa miettiäkseni, voisinko kysymystä muuttamalla saada vielä enemmän haastateltavistani irti. Uskon että en ole itse paras henkilö arvioimaan sitä vastaako työni todella alussa esitettyihin kysymyksiin, mutta toivon että se herättää ihmisissä mielenkiintoa ja kunnioitusta elokuvatuottajan työtä kohtaan.

Lähteet

- Aaltonen, J. 1994. Käsikirjoittajan työkalupakki – Miten teen video-ohjelman käsikirjoituksen. Helsinki: Painatuskeskus Oy.
- Adler, T. 2004. The Producers – Money, movies and who really call the shots. London: Methuen Publishing Ltd.
- Baumgarten, P. Farber, D. Fleischer, M. 1992. Producing, financing and distributing film. New York: Proscenium Publishers Inc. Toronto: Fitzhenry & Whiteside.
- Gates, R. Production management for film and video. 1999. Burlington: Focal Press.
- Geuens, J. 2000. Film Production Theory. Albany: State University of New York Press.
- Goleman, D. 2001. Tunneäly työelämässä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Harmon, R. 1994. The Beginning Filmmaker's Business Guide – Financial, Legal, Marketing and Distribution Basics of Making Movies. United States of America: Walker Publishing Company Inc.
- Hedström, K. 2014. Näillä mennään: elokuvaihmiset kertovat. Helsinki: Plankton.
- Hyytiä, R. 2004. Ennen kuin kamera käy. Hollola: Salpausselän kirjapaino Oy.
- Koski, J. 2001. Luova hierre – Näkökulmia yksilöiden, ryhmien ja organisaatioiden luovuuteen. Jyväskylä: Gummerys Kustannus Oy.
- Macnab, G. Swart, S. 2012. Producing. United Kingdom: ILEX
- Mäkelä, M. 1996. Kerrankin hyvä kotimainen – elokuvatuottajan muistelmat. Juva: WSOY.
- Pirilä, K. Kivi, E. 2005. Otos. Helsinki: Like Kustannus Oy.
- Pirilä, K. Kivi, E. 2008. Leikkaus. Helsinki: Like Kustannus Oy.
- Pirilä, K. Kivi, E. 2010. Teos. Helsinki: Like Kustannus Oy.
- Salo, A. 2009. Pitkien elokuvien tuottamisen taloudellinen kannattavuus Suomessa 2000-luvun alussa. Metropolia ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/3988/Salo_Antti-Veikko.pdf?sequence=1
- Sivonen, L. 2014. Kaupallinen käsikirjoitus, sen tekeminen ja myyminen. AMK-opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/77954/Sivonen_Laura.pdf?sequence=1
- Sydänmaanlakka, P. 2009. Älykäs johtajuus. Hämeenlinna: Talentum Media Oy.
- Saksala, E. 2015. Tuottajan käsikirja. Helsinki: Like Kustannus Oy
- Sundstredt, K. 2009. Kirjoita elokuvaksi. Saarijärvi: KANSANVALISTUSSEURA.
- Toivanen, P. 2012. Luova tuottaja. Humakin kulttuurituotannon koulutuksen ja tutkimuksen blogi. Blogikirjoitus. <http://kulttuurituotanto.blogspot.fi/2012/10/luova-tuottaja.html>
- Worthington, C. 2009. Producing. Switzerland: AVA Publishing SA

Seminaarit

- Bardy, A. 2015. Tuottaminen ja taide- keskustelutilaisuus. Suomen elokuvatuottajien keskusliiton seminaari 22.11.2015.
- Hyytiä, R. 2015. Tuottaminen ja taide- keskustelutilaisuus. Suomen elokuvatuottajien keskusliiton seminaari 22.11.2015.
- Matila, I. 2015. Tuottaminen ja taide- keskustelutilaisuus. Suomen elokuvatuottajien keskusliiton seminaari 22.11.2015
- Lwoff, M. 2015. Tuottaminen ja taide- keskustelutilaisuus. Suomen elokuvatuottajien keskusliiton seminaari 22.11.2015.
- Penttilä-Asikainen, L. Tuottaminen ja taide- keskustelutilaisuus. Suomen elokuvatuottajien keskusliiton seminaari 22.11.2015.
- Selin, M. 2015. Tuottaminen ja taide- keskustelutilaisuus. Suomen elokuvatuottajien keskusliiton seminaari 22.11.2015.
- Sasiologu, M. 2015. Tuottaminen ja taide- keskustelutilaisuus. Suomen elokuvatuottajien keskusliiton seminaari 22.11.2015.

Haastattelut

- Jankeri, V. 2016. Ohjaaja. Nauhoitettu haastattelu 5.4.2016.
- Nikki, T. 2016. Käsikirjoittaja-ohjaaja. Nauhoitettu haastattelu 7.4.2016.
- Peltola, P. 2016. Käsikirjoittaja. Nauhoitettu haastattelu 4.4.2016.
- Pesonen, AH. 2016. Ohjaaja-käsikirjoittaja. Nauhoitettu haastattelu 5.4.2016.
- Pesonen, P. 2016. Käsikirjoittaja. Nauhoitettu haastattelu 14.4.2016.
- Pösö, J. 2016. Tuottaja-käsikirjoittaja. Nauhoitettu haastattelu 7.4.2016.
- Sasioglu, M. 2016. Tuottaja. Nauhoitettu haastattelu 5.4.2016.
- Sucksdorff, A. 2016. Tuottaja. Nauhoitettu haastattelu 7.4.2016.
- Temonen, T. 2016. Tuottaja-ohjaaja. Nauhoitettu haastattelu 1.4.2016.